

vi kvinnor

nr 8 1967

årgång 19

pris 2 kr

GOD JUL

OINEM

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Svenska kvinnors vänsterförbund har i kort-
het följande historia. 1914 bildades före-
ningen Frisinnade kvinnor under parollen:
Mot krigspsykos, för demokrati och för
kvinnornas likställighet. År 1931 utvidga-
des förbundet så att ett samarbete blev
möjligt mellan alla kvinnor som önskade
en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då
fick förbundet sitt nuvarande namn.

Förbundet vill verka för fullständig lik-
ställdhet mellan kvinnor och män och för
kvinnornas deltagande i full utsträckning
på alla områden av det ekonomiska, so-
ciala och politiska livet; för erkännande av
och respekt för kvinnornas värdighet i fa-
milj och samhälle.

Förbundet vill verka för samarbete mel-
lan kvinnor i alla länder och med all kraft
deltaga i strävandena att uppnå och be-
fästa en varaktig fred, allt framtidsarbets
grundval.

År 1964 anslöts Svenska kvinnors vän-
sterförbund (Swedish women's left federa-
tion) till Kvinnornas demokratiska världsför-
bund (KDV).

KDV har 1967 anslutna organisationer i
74 länder med omkring 200 miljoner med-
lemmar. Dessutom har KDV kontakter med
kvinnoföreningar i ytterligare 45 länder.

vi kvinnor

Nummer 8 1967 – 19:e årg.

Ansvarig utgivare:
VALBORG SVENSSON

Redaktionskommitté:
ANDREA ANDREEN
BIRGIT JANSSON
GUNHILD TEGEN
BIRGIT ÖHRN

Annonser: BIRGIT VINNÄ, Gimå-
gat. 40, Johanneshov. Tel. 48 59 70

★

Utkommer 1967 med åtta nummer
Prenumerationspris per år 8 kr.

★

Postgiro 5 13 23
SVENSKA KVINNORS
VÄNSTERFÖRBUND
Box 3021, Bromma 3
Tel. 87 79 14

Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås 1967

Ur innehållet	sid.
Krigsspel	3
Steg på vägen	4
Kvinna i Sovjet	6
Vietnams kvinnor	8
Kvinnor i USA	8
Nordkoreas kvinnor	9
Kvinnorna på Kuba	9
Vår halvgalna värld	11
Mellersta Östern	12
Ernesto Che Guevara	14
SKV:s förbunds möte	16
KDV:s rådsmöte	18
Aktuellt	20
Han som kom fram	22
Hiroshimas skörd	27

Omslagsbilden av Dine Malmsten.

Kära prenumeranter, kära läsare!

År 1967 lider mot sitt slut. Redaktionskom-
mittén vill gärna tacka er för det år som gått
och samtidigt önska er en god jul. Vi har ock-
så en bön till er: hjälp oss att öka vår upplaga
till nästa år! Vi ber er alla att förnya er pre-
numeration och även ge någon vän en års-
prenumeration för 1968 som julklapp. Under
nästa år skall VI KVINNOR utkomma med
fyra dubbelnummer — det totala innehållet
blir liksom prenumerationspriset oförändrat.

...

Undertecknad som med detta års utgång
lämnar redaktionen har lust att se tillbaka.
När jag breder ut årets hittillsvarande sex tid-
ningar framför mig känner jag mig rätt glad.
Visserligen har vi inte varit lika underhållan-
de som de kvinnotidningar i miljonupplagor
vilka — för att citera Herthas redaktör — ger
"skönhetsråd, heminredning och mat i förfö-
riskt granna färger" men nog har vår tidning
varit läsvärd.

Det finns i Sverige några tidningar med
allvarligt innehåll utgivna av kvinnor: Social-
demokratiska kvinnoförbundets MORGON-
BRIS som är partibunden och Fredrika Bre-
merförbundets HERTHA som liksom Svenska
kvinnors vänsterförbunds VI KVINNOR är
partipolitiskt obunden. Dessa tre tidningar
behöver inte konkurrera — tvärtom bör de
kunna samarbeta.

Vår tidning har under det gångna året
först och främst kämpat för vårt förbunds tre
programpunkter: freden, kvinnornas fulla
samhällsinsats och barnens väl. Dessutom har
vi belyst några av de globala problem som är
livsviktiga för världens framtid och därmed
för våra barn — den hotande världssvälten,
miljöförstöringen och de undertrycktas fri-
hetskamp. Jag tror att även VI KVINNOR bör
och kan bidra till att öka kvinnornas poli-
tiska medvetenhet.

A. A.

På en knivsegg mellan förnuft och förintelse

Under denna rubrik sammanfattar Fogelstadförbundets tidning (nr 1 1967) ALVA MYRDALS insatser vid nedrustningskommittén i Genève.

Hennes stora föregångare är EINSTEIN, RUSSELL, SCHWEITZER, PAULING och DAVIDON.

År 1960 återgav Svenska Fredskommittén i en skrift Davidons förutsägelser om verkningarna av en enda vätebomb.

Vi citerar:

När en stor vätebomb detonerar bildas en gasboll med en temperatur av miljoner grader... 35 procent av vätebombens energi avges som ljus och värme från den sig vidgande gasbollen. Liksom ljuset från blixten når detta beta sken ett område på många kilometers omkrets långt innan man hör ljudet av explosionen. Människor skulle bli brända till döds av ett förtärande blåvitt ljus under fullständig tystnad. På marken nedanför explosionen kommer det att bli tusentals grader varmt. När eldbollen växer verkar den som en gigantisk blåslampa riktad mot byggnader och människor i en stad. När den efter ungefär tio sekunder når sitt maximum av intensitet skulle den för en iakttagare på 150 km avstånd te sig hundra gånger starkare än solen. Den skulle förkolna en människas hud på 30 km avstånd. Tre mil från explosionen skulle man få 30 eldvådor per kvarter i bra bostadsområden och ungefär

200 per kvarter i slumområden.

50 procent av vätebombens energi förvandlas till den tryck- och chockvåg som följer i ljus- och värmevågens spår. Kratern från en multimegatons vätebomb, detonerad nära markytan, skulle omfatta mer än 100 kvarter, dess djup vid centrum skulle vara mer än 60 meter, runt dess rand skulle det bli en vall högre än ett femvåningshus... Tryckvågen förflyttar sig utåt snabbare än ljudet men under nära tio sekunder har den kraft att totalförstöra fönsterlösa byggnader av armerad betong. En och en halv minut senare skulle människor i ytterområdena utan att ännu ha hört ett ljud (fastän de kanske bränts av ljusflamman) slutligen nås av tryckvågen och ljudet som då skulle ha spritt sig över 2.500 kvadratkilometer (dvs. 2,5 mil från centrum) skulle alltså äga kraft att skada hustak och kasta omkull innerväggar.

Ord tycks vara maktlösa. Framför oss ligger i denna stund ett tjugotal av de skrifter som sakkunnigt varnat för följderna av ett kärnvapenkrig. De som läst dem har efterhand tröttnat på att protestera. De flesta politiker — och särskilt atommakternas ledare — har förmodligen aldrig lyssnat. Men, tänker man hoppfullt, bilden har större makt än orden. Därför hälsar man med tacksamhet PETER WATKINS film

KRIGSSPEL

Denna fruktansvärt skakande film borde alla få möjlighet att se. Den visar de omedelbara följderna av ett modernt kärnvapenkrig med vätebomber på tjugo megaton i ett av de ytterområden dit man evakuerat befolkningen. Man får en glimt av barnens nöd och föräldrars förtvivlan. Civildförsvarets meningslöshet — i varje fall i England — står i bjärt belysning. Detta är förmodligen skälet, tror Peter Watkins, till att filmen i England bara visas

på småbiografer... Han är helt pessimistisk. "Krigsspel borde ha gjorts för femton år sedan... Nu är det redan för sent... Det kan mycket väl hända att vår generation slipper uppleva kärnvapenkrig. Men jag är inte säker på att vi förtjänar det."

Med recensenten i Dagens Nyheter, Mauritz Edström, säger vi: "Låt Watkins väckarklocka ringa länge".

Steg på vägen ...

"The United Nations and Disarmament 1945—1965" heter en upplysande, väldokumenterad bok som nyss utgetts av FN. U Thant säger i företalet att avsikten med boken är att skapa större klarhet och förståelse bland allmänheten angående de frågor det gäller, de problem man möter och de ansträngningar som görs att lösa dem.

Boken är nedslående därför att den klart visar hur lång vägen är från ett beslut i FN:s generalförsamling till ett fördrag som blir bindande för alla medlemsstater. Den tjugoförsta generalförsamlingen antog t. ex. i höstas en resolution till frågan om "allmän och fullständig avrustning". Del B antogs med 91 röster och 4 nedlagda. Där heter det att massförintelsevapen är en fara för hela människosläktet och oförenliga med erkända normer för civilisationen. Där bekräftas att internationell lag angående krigföring måste åtyldas för att upprätthålla civilisationens standard.

Resolutionen kräver att alla stater skall strikt tillämpa principerna i Genèveprotokollet av 1925. Detta protokoll förbjuder användning av kvävande, giftiga eller andra gaser samt bakteriologisk krigföring. Resolutionen påminner om att protokollet "undertecknats, antagits och erkänts av många stater".

Hittills slutna fördrag i nedrustningsfrågan

Ett bindande fördrag är en överenskommelse, undertecknad av en officiell representant för vederbörande medlemsstat och sedan ratificerad av landets beslutande organ. Fördraget träder i kraft så snart det ratificerats av ett visst för varje fall angivet minimiantal stater.

År 1959 den 1 december undertecknades ett fördrag som förbjuder kärnvapensprängningar och avstjälpning av radioaktivt material i Antarktis. Undertecknarna var Sovjetunionen, Frankrike, Storbritannien, Förenta staterna och åtta andra länder.

År 1963 den 5 augusti undertecknades i Moskva ett fördrag mellan Sovjetunionen, Storbritannien och Förenta staterna om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, i yttre rymden och under vatten. Fördraget, som undertecknats och ratificerats av flertalet medlemsstater, trädde i kraft när det ratificerats av de ursprungliga tre.

År 1967 den 27 januari undertecknades i London, Moskva och Washington

ett fördrag om principerna för länders användning av yttre rymden inklusive månen och andra himlakroppar. (Den viktigaste bestämmelsen finns i art. 4 som föreskriver att inga kärnvapen eller andra massförintelsevapen får installeras i yttre rymden eller på himlakroppar.)

År 1967 den 14 februari undertecknades i Mexico City ett fördrag om förbud mot kärnvapen i Latinamerika. Fördraget undertecknades snart av 16 stater och har med all säkerhet nu ratificerats av mer än de 11 som krävs för att det skulle träda i kraft. Detta fördrag är "en viktig milstolpe under den långa svåra strävan efter avrustning... för första gången i historien skapas en kärnvapenfri zon i en bebodd del av världen... Här har man också för första gången ett effektivt kontrollsystem... det internationella atomenergiorganet..."

Ovanstående rader är hämtade ur generalsekreterarens anförande då fördraget avslöts.

När U Thant öppnade FN:s 21:a session 1966 sade han: "...Avrustning som är en erkänd förutsättning för människosläktets bestånd, säkerhet och fulla utveckling är — paradoxalt nog — samtidigt ett tillstånd som mänsklighetens ledare minst av allt tycks i stånd att åvägbringa..." I samma anförande talar han om den ytterst allvarliga situationen i fråga om kärnvapen. "...Det anses att omkring 1980 kärnkraftreaktorerna i världen kommer att producera 100 kg plutonium per dag..." Detta plutonium kan renas och bli till utgångsmaterial för kärnvapen. Alla reaktorer som producerar klyvbart material borde därför stå under internationell kontroll.

Han påminner också om att förbud mot underjordiska kärnvapenprov skulle hejda den nukleära kapprustningen och förhindra en kapprustning med anti-robot-robotar, vilken i sin tur kunde leda till tävlan om vapen mot dessa motvapen.

Slutligen säger U Thant i företalet till den bok vi här citerat att "kärnvapentechniken" utvecklats med stormsteg och nu är inom räckhåll för ett växande antal länder. Samtidigt fortsätter kapprustningen både i fråga om konventionella vapen och kärnvapen. Den utgör ett ständigt hot mot freden och verkar även allvarligt upprivande på en generation som vet att dess civilisation kan utplånas på några få timmar om ett nytt krig börjar..."

Nedrustningskommittén i Genève

Denna kommitté för nedrustning tillsattes av FN:s generalförsamling år 1961. Den uppstod ur en öst-västlig konferens av år 1960 med tio deltagare till vilken fogades åtta neutrala länder. Den har följande sammansättning:

Väst: USA, England, (Frankrike — deltar icke), Kanada, Italien.

Öst: USSR, Polen, Tjeckoslovakien, Bulgarien, Rumänien.

Neutrala: Sverige — enda europeiska stat, Brasilien, Mexico, Nigeria, Etiopien, Egypten, Indien, Burma.

Aderton-makt-kommittén har visat sig genom sitt arbete vara ett steg på vägen bort från krig. Detta beror framför allt på sammanhållningen mellan de åtta neutrala och icke minst på de outtröttliga och skickliga insatserna från Sveriges chefsdelegat, Alva Myrdal.

Vi Kvinnor publicerade i sitt nr 6 för 1966 ett utdrag ur ett av hennes stora anföranden i augusti 1966. Fogelstadförbundet ägnade större delen av sitt februariår 1967 åt mera fullständiga utdrag samt ett föredrag av Alva Myrdal.* I sitt föredrag säger hon sammanfattande: "Vi håller på med 1. Förbud mot att sprida kärnvapen till ytterligare länder; 2. Provstoppsförbud, också förbud mot provsprängningar under jorden; 3) Produktionsstopp, det vill säga förbud mot att tillverka ytterligare klyvbart material för kärnvapen."

Aderton-makt-kommittén sammanträdde på nytt den 17 augusti 1967 efter ett långt uppehåll beroende på att supermakternas representanter velat överlägga ensamma om det som mest intresserar dem, nämligen ett fördrag om förbud för nya länder att tillverka kärnvapen. De har nu framlagt sitt förslag men utelämnat kontrollfrågan. De önskar bevara sin möjlighet att importera klyvbart material — för fredligt bruk — från andra länder. Säkerligen önskar de också, fast det inte sägs, bevara möjligheten att exportera dylikt material — mer eller mindre bearbetat — till sina allierade vid behov.

Vid kommitténs första sammanträde tog Alva Myrdal upp en annan kontrollfråga. Hon påvisade sakkunnigt de framsteg som gjorts i fråga om kontrollmöjligheter för att avslöja underjordiska kärnvapenprov. Hon sade att tiden nu var inne för kommittén att gå vidare med denna fråga och påminde om de åttas memorandum angående faran av fortsatta underjordiska prov vilka stimulerar kapprustningen.

Och nu den 5 september har Alva

*) Ett antal ex. av denna tidning finns att köpa till ett pris av 2 kr. Kan rekvireras från SKV.

Myrdal som privatperson talat vid Pugwashkonferensen i Ronneby. Hon skisserade ett fyrastegsprogram med som yttersta mål

Världens undergång kunde avvärjas

Ur Gunnar Myrdals Mc Dougall-föreläsning hos FAO 22.11 1965.

Allmän och fullständig nedrustning

Det första steget skulle vara en nedfrysning av den pågående kärnvapenkapplöpningen. Nästa steg skulle vara en nedtoning av regionala konflikter. Stormakterna skulle avstå från att vara "polis". Man skulle införa förbud mot vapenleveranser. Och man skulle avskaffa utländska militärbaser och ordna kärnvapenfria eller rent av vapenfria zoner.

Det tredje mera avlägsna steget kunde vara ökad internationell integrering ekonomiskt och kulturellt. Genom detta steg skulle stora besparingar i pengar och arbetskraft medges. Det fjärde steget skulle bli allmän och fullständig nedrustning och en världsordning genom vilken framsteg, frihet och fred skulle garanteras... Allt detta enligt DN-referat av Arne Karsberg.

Detta framtidsperspektiv gläder inte minst SKV som alltid har till motto Elin Wägners ord från 1918:

"Mänskligheten måste utrota kriget innan kriget utrotar mänskligheten."

A. A.

Låt mig sluta min föreläsning med att berätta för er om en tanke som ständigt och allt starkare tränger sig på mig och allvarligt oroar mig. Jag fruktar att vi håller på att vänja oss vid att leva lyckligt och sköta det dagliga utan att ägna mycken eftertanke åt möjligheten eller sannolikheten av det otänkbara som ligger framför oss.

Till denna kategori räknar jag resultatet av den nukleära kapprustningen och den mindre omskrivna förberedelsen till biologisk och kemisk krigföring; allteftersom tiden går utan effektiva överenskommelser regeringarna emellan om att hejda denna utveckling så kommer teknikens framsteg att göra det allt lättare och billigare för alla möjliga länder att utrusta sig för folkmord.

Till samma kategori av otänkbara ho-

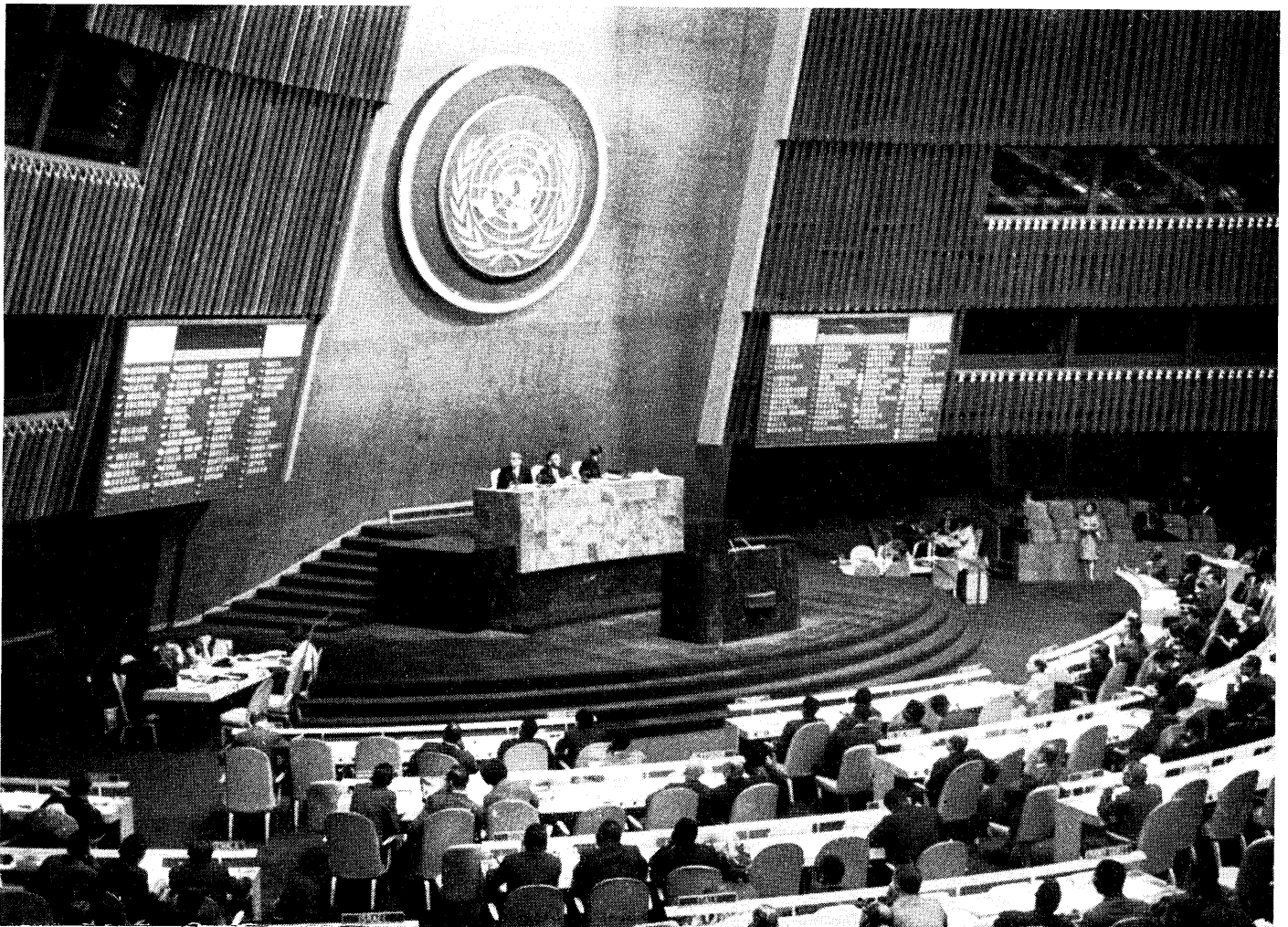
tande olycksöden hör också den ökande livsmedelskrisen.

Det tycks mig att vi tillämpar vårt helt rationella sätt att som individer leva lyckligt från dag till dag och arbeta och roa oss fastän vi vet att vi snart nalkas döden, vår personliga katastrof. Annars skulle livet vara outhärdligt; det finns i alla händelser ingenting att göra åt saken; vi räknar med att våra länder och människosläktet inte förgås med oss utan kommer att överleva,

Men denna inställning är farligt irrationell när vi har den som medlemmar av ett folk och av mänskligheten. Samhällskatastrofer skiljer sig från vissheten om den enskildes död eftersom de kan och bör avvärjas. Och om vi inte visar förutseende och vidtar åtgärder mot dem kommer vi alla att förgås och det blir ingen eftervärld.

Omröstning i FN:s generalförsamling 26.9.1966.

Foto: Pressens Bild AB, Stockholm.

Kvinna i Sovjet

av Annika Baude

Någon könsrollsdebatt liknande den vi har i Sverige existerar knappast i Sovjet, berättar fil. lic. Annika Baude som deltagit i ett internationellt symposium i Moskva, mars 1967.

"Kommunism det innebär att då vi blir stora och gifta, då blir vi inte tvungna att syssla med hemarbete, för då blir tvätt och städning automatiserat." Så skrev en trettonårig Moskva-flicka i en skoluppsats om det framtida kommunistiska samhället. Denna visserligen personliga tolkning av den

kommunistiska ideologin ger en bild av situationen i det sovjetiska hemmet av idag. Hemarbetet är betungande, men man ser hoppfullt fram mot lättnader i framtiden. Med hänsyn till den omsvängning som skett i den ekonomiska politiken ifråga om produktionen av konsumtionsvaror är nog detta ej alltför orealistiskt.

Från ett konstfibernkombinat i Kalinin. Nadezjda Veresova arbetar på den avdelning där man framställer kordväv, Foto: APN, Sthlm.

Den senaste femårsplanen, som gäller för tiden 1966 till 1970, behandlar ingående behovet av utveckling och kvalitetsförbättring av hela konsumtionsvaru- och serviceområdet. Handeln bör enligt planen öka med 40 procent; sortimentet skall breddas och distributionen förbättras. Produktionen av hushållsmaskiner skall ökas, livsmedelsindustrin skall satsa på halv- och helfabrikat samt barnmat; textilindustrin på syntetfiber osv. Femårsplanen siktar också på en utveckling av samhällsservicen i stort. "Servicen måste bli en stor mekaniserad bransch inom folkhushållet. Servicevolymen skall 1970 ha ökat med ungefär 150 procent, därav på landsbygden med över 200 procent", slås fast i direktiven från 23:e kongressen.

Denna satsning på konsumtionsvaror och service innebär givetvis en stor lättnad för alla. Men, som kom till uttryck i skolflickans uppsats, så är det i främsta hand kvinnorna som kommer att ha glädje av dessa förbättringar. Trots att majoriteten gifta kvinnor arbetar utanför hemmet ca 40—42 timmar i veckan, anses fortfarande såväl hushållsarbetet som barnens vård och uppfostran vara en kvinnornas speciella uppgift. Ett exempel på hur självklart detta uppfattas är att då Pravda i mars i år presenterade partiets nya program för utbyggnad av offentliga matserveringar och försäljningsställen för färdiglagad mat, beskrevs detta som en reform riktad till kvinnorna. Tack vare dessa lättnader ifråga om matförberedelserna, skulle kvinnorna enligt tidningens mening få mer tid över till sina fostrande funktioner.

Studier över hur de sovjetiska männen och kvinnorna använder sin tid visar att i Sovjet, liksom i alla andra länder, utför kvinnorna huvudparten av såväl hushållsarbetet som barnavården. I en undersökning från några ryska städer (1960) omfattande 5.000 familjer studerade man tidsbudgeterna för män och kvinnor med lika lång daglig arbetstid. Det visade sig att i familjer där makarna hade 8 timmars arbetsdag, kvinnorna använde i genomsnitt 3,6 timmar till inköp, hushåll och barntillsyn medan männen endast använde 1,4 timmar per dag för dessa göromål. Männen kunde spendera en timme mer per dag än hustrun till vad som i undersökningen kallades "psykologiska behov", dvs. måltider, personvård och sömn. Mannen hade dessutom drygt en halv timmes längre fritid per dag än hustrun, 2,6 timmar mot hustruns 2.

Enligt undersökningen fördelade makarna sitt dagliga "hemarbete" på följande sätt:

	Mannen tim/dag	Hustrun tim/dag
Inköp	0,27	0,68
Matlagning	0,23	1,36
Städning	0,33	0,58
Tvätt, sömnad	0,07	0,47
"Barnavård"	0,30	0,41
Övrigt	0,16	0,14
	1,36	3,64

Vid kortare daglig arbetstid ökade tiden för hemarbetet både för mannen och hustrun, för hustrun dock förhållandevis mer än för mannen. Både män och kvinnor använde då också längre tid med barnen. Männens ökade även sin tid till inköp men i övrigt förblev hushållsaktiviteten densamma som vid 8-timmarsarbetet. Kortare arbetstid ökade fritiden för båda makarna, mannens dock mer än hustruns. Mannen med 6 timmars arbetsdag hade 3,8 timmars fritid per dag, vilket var 1,2 timmar mer än hustrun hade. Mannen kunde också lägga ned mer tid på studier, ca 2 tim/dag mot kvinnans 1,2 timmar.

Hemarbetet är det stora hindret för de yrkesarbetande kvinnorna att förbättra sin ställning i yrkeslivet. I öst som i väst klagar kvinnorna över att de inte får tid till att förkovra sig i arbetet. Deras s. k. familjeplikter hindrar dem från att i samma utsträckning som männen engagera sig i det fackliga och politiska arbetet.

I Sovjet har kvinnorna trots allt i betydligt större utsträckning än i andra länder lyckats erhålla förtroendeuppdrag inom politik och förvaltning. I de centrala organen brukar kvinnorna utgöra ca 30 procent och i de primära, lokala organen är kvinnornas andel ofta ända upp till 40 procent. Bland den anställda personalen i partiorganisationen och i förvaltningen torde kvinnorna utgöra en anseelig del. Kvinnor i ledningen för de lokala finans-, skol- och hälsovårdsförvaltningarna förekommer ej sällan. Kvinnliga partisekreterare tycks också vara vanliga i stadsdistrikten och i företagen.

Kvinnorna i Sovjet har genom att de utgör hälften av alla arbetande också i arbetslivet nått en ställning som inte finns motsvarighet till i andra länder. Kvinnorna räknas således som en permanent arbetskraft och ej, som i många västländer, som en marginalarbetskraft.

Det sovjetiska samhället är i hög grad baserat på att även kvinnorna deltar i produktionen. Bland annat genom att det sociala trygghetssystemet liksom förmåner av andra slag är knutna till arbetsplatserna. Att upphöra att arbeta betyder således en avsevärd minskning i levnadsstandard, bortsett från själva lönebortfallet. Det finns därför starka motiv för kvinnorna att stanna i arbetet även om de har mindre barn.

En följd av att kvinnorna i alla åldrar är integrerade i själva produktionslivet är att det psykologiska motståndet mot mödrars förvärvsarbete, som finns i många andra länder och som verkar hämmande på de unga kvinnornas utbildningsintresse, helt saknas i Sovjet.

Andelen kvinnor inom olika yrken som har högre utbildning liksom andelen kvinnor vid utbildningsanstalterna är onekligen avundsvärt hög. Majoriteten samlas visserligen i yrken med huvudsakligen kvinnor, som lärare-, läkare- och sjuksköterskeyrkena, men andelen kvinnor inom arbetsområden som i andra länder anses traditionellt manliga är även betydande. Kvinnliga ekonomer, statistiker och jurister förekommer således i stort antal. Av exempelvis samtliga yrkesverksamma med ingenjörsutbildning är drygt 30 procent kvinnor.

Den sovjetiska kvinnans ställning i arbetslivet är dock långt ifrån problemfri. Löneläget bland kvinnorna är ofta lägre än bland männen. Dels beroende på genomsnittligt lägre "kvalifikation" hos de kvinnor som arbetar jämsides med männen och dels på att lönerna för yrken och arbetsområden som är typiskt "kvinnliga" genomgående är lägre oberoende av kva-

likationerna. Då det gäller kvinnoyrkenas låga löneläge kan detta delvis förklaras av rent faktiska förhållanden. Konsumtionsvaruindustrin, där kvinnorna av tradition har varit i majoritet, har nämligen hört till den del av industrin som har hållits tillbaka till förmån för den tunga industrin och byggnadsindustrin, vilket följaktligen också återspeglas i lönerna. Å andra sidan torde det påtagligt låga löneläget bland exempelvis läkarna, som till 74 procent utgörs av kvinnor, ej kunna förklaras med sådana rationella skäl.

Kvinnorna är vidare uteslutna från en rad arbetsområden, exempelvis från arbete under jord, från vissa grenar av den kemiska resp. den grafiska industrin, från vissa transportarbeten inom bl. a. järnvägen och marinen, från stålverk osv. Enligt skandinavisk uppfattning är skyddslagstiftning av detta slag som gäller samtliga av det ena könet och som ej tar hänsyn till individuella faktorer, vare sig en kvinnas eventuella lämplighet för arbetet i fråga eller en mans eventuella olämplighet, en form av diskriminering. Man anser att det underliggande motivet är att männen vill skydda sig mot konkurrensen från kvinnorna. Typiskt nog — i Sovjet som i andra länder — är det i fråga om s. k. skyddslagstiftning för kvinnor oftast höglöneområden som skyddet täcker. Denna skyddslagstiftning var ej i kraft under kriget då kvinnorna behövdes, och "återinfördes" efter krigets slut. Försök att utestänga kvinnorna även från visst byggnadsarbete — välbetalt sådant — har dock misslyckats tack vare motstånd från kvinnornas sida.

Trots att det i Sovjet ute i arbetslivet finns lika stor andel kvinnor som har högre utbildning som män uppnår kvinnor sällan de *högsta* posterna. Majoriteten av lärarna utgörs exempelvis av kvinnor, men männen är i majoritet som rektorer. Situationen är liknande inom de flesta områden. Kvinnorna hävdar sig på mellannivå (vilket i och för sig är värt att notera) men förekommer sällan på de ledande posterna. Eftersträvar inte kvinnorna dessa arbeten eller är det konkurrensen från männens sida som håller dem ur vägen?

Då jag frågade en fackföreningsledare om varför det knappast fanns några kvinnliga bankdirektörer då det fanns 70 procent kvinnliga överbokhållare (vilket var pinnhållet närmast under) svarade denne med en liknande motivering som man skulle fått från en svensk arbetsgivare: "Att vara bankdirektör är ett så krävande yrke att det kräver hela ens person. Och så måste bankdirektörer vara beredda att arbeta övertid." Att någon förklaring utöver denna ej ansågs erforderlig är ju talande nog för hur litet man tänkt igenom problemet.

Kvinnans egen uppfattning i dessa frågor har jag ej lyckats utröna, då någon offentlig diskussion tydligen inte förekommer i dessa frågor. Att kvinnorna önskar större aktivitet från männens sida, då det gäller själva hushållsarbetet, är visserligen helt uppenbart. Men är de sovjetiska kvinnorna (liksom kvinnorna i andra länder) verkligen beredda att dela med sig till männen av själva ansvaret för familjens vård? Detta skulle innebära att de får lov att ge upp sin maktposition i hemmen. Men är de, vare sig i Sovjet eller någon annan stans, beredda till detta?

För närvarande arbetar man således på att lösa de sovjetiska kvinnornas "eftersläpningsproblem", i hemmen och i arbetslivet, genom att åstadkomma bättre och mer allsidig service. Kvinnornas arbetsbörda kommer visserligen att underlättas härigenom, vilket är ett viktigt mål i och för sig, men att kvinnornas ställning i arbetslivet radikalt skulle kunna förändras genom mer service tror jag är en ytlig förhoppning. För att åstadkomma verklig jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet fordras först och främst en utjämning mellan mäns och kvinnors könsroller och den utjämningen måste ske framför allt i hemmen. Först när män och kvinnor har samma ansvar och samma rättigheter i **hemmet kan man** också vänta att kvinnorna praktiskt och psykologiskt få **samma** möjligheter i arbetslivet som männen.

Vietnams kvinnor

I slutet av april 1967 genomförde det vietnamesiska folket trots intensiva lufträder över olika områden inklusive Hanoi och Haiphong framgångsrikt val till folkråden på kommun- och distriktsnivå i hela Nordvietnam.

Inom många områden nådde valdeltagandet så höga siffror som 91 till 100 procent. 160.000 folkråd valdes, därav omkring 80.000 kvinnor.

Det imponerande antal kvinnor som valdes var ett slående drag. I distrikten var minst 40 procent av de valda kvinnor, i kommunerna 50 procent. Av de valda kvinnorna har 18.000 utsetts till medlemmar i administrativa kommittéer på olika nivå.

De kvinnor som valts är sådana som under den nuvarande motståndsrörelsen mot USA:s aggression gjort framstående insatser i fråga om produktion, revolutionärt arbete och kamp för landets räddning. Den höga procent kvinnor som valts till folkråden är en stor uppmuntran för kvinnor och bär vittnet om att "tre ansvarsrörelsen"¹⁾ gett dem självförtroende.

— — —

Vår bild visar Dang Thi Hao som arbetar i ett väveri i staden Nam Dinh. Hon har blivit berömd för sina arbetsprestationer. Förr skötte hon 8 vävstolar, nu sköter hon 24 och är instruktör för andra väveri. Hon säger att hon försöker anpassa de avancerade metoder som används i Korea till de mindre moderna väverierna i Vietnam. Fabriken har bombats många gånger men ännu i år arbetar man okuvligt vidare. Dang Thi Hao säger att fabriken lärt henne att leva och arbeta på ett värdigt sätt. "Angriparna från USA har vållat vår fabrik vissa svårigheter men de kan inte få oss att lämna vårt kära väveri eller hejda produktionen."

¹⁾ "tre ansvar" = att öka och skydda produktionen, gagna folkets liv, tjäna de stridande.

Kvinnor i USA

Det började på hösten 1962 helt spontant därför att mödrar på olika håll i Förenta Staterna oroats över de höga värden på Strontium 90 och Jod 131 som publicerats i samband med atombombsproven (det partiella provstoppet kom först 1963).

Under rubriken "överdrivet intresse för fred" hade vi i nr 2—3 1963 en artikel om hur kvinnorna i WSP kallats till förhör inom HUAC (representanhusets kommitté om oamerikansk verksamhet). Sammanträdet blev en stor seger för kvinnorna.

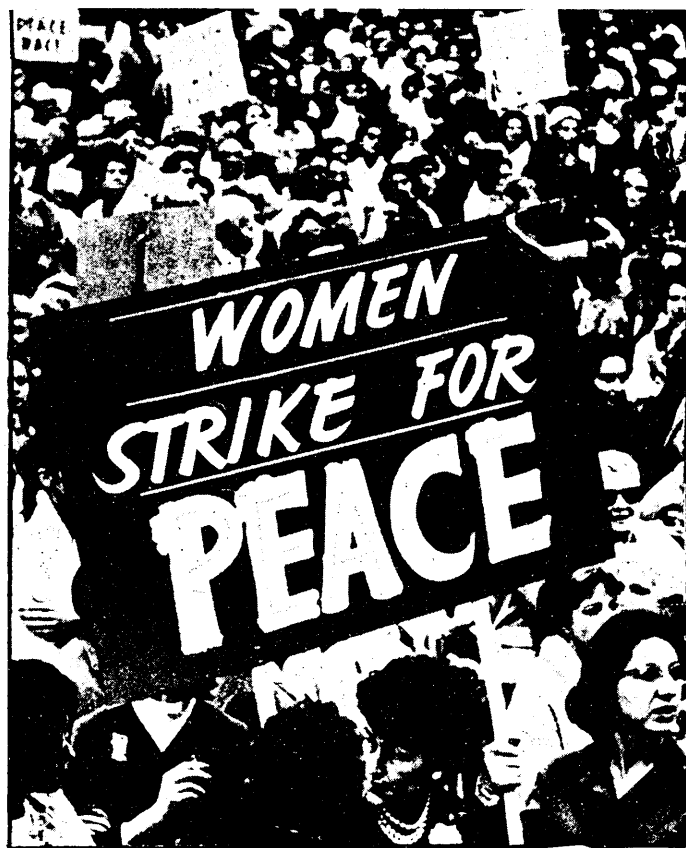
Sen dess har WSP oförfärat arbetat vidare för fred. De har engagerat sig hårt både mot kriget i Vietnam och för negrerna i USA.

Under det sista året har WSP särskilt lagt sig vinn om att sprida kunskap om den lag som numera gör det möjligt att få civilt arbete i stället för militärtjänst.

Till verksamheten hör också demonstrationer, t. ex. utanför Vita Huset. Vid hamnar där Napalm och andra vapen skeppats till Vietnam har man ordnat vakthållning med protestplakat under långa tider.

Det är inte minst märkligt att en rörelse så utan organiserade former kunnat fortleva och växa i full enighet och nu hållit sitt sjätte årsmöte.

Det är WSP som gett signal till Vietnamveckan nu i oktober över hela världen.

Oktobernumret av WSP:s tidning, "Memo", har kommit. Tre medlemmar av WSP med ordföranden, Dagmar Wilson, i spetsen har just återvänt från ett besök i Hanoi och andra platser i Nordvietnam. Dagmar Wilsons pass drogs in vid hemkomsten. Dagen efteråt 20.9 hölls stora möten i Washington. Det kom till strider mellan kvinnor och polis. Kvinnorna ville demonstrera sin solidaritet med de unga män som vägrar krigstjänstgöring i Vietnam. Myndigheterna söker vägra till-

stånd till möten och demonstrationer så länge kvinnorna vidhåller sin rätt till medborgerlig ohörsamhet — utan våld — mot inkallelser till ett olagligt och grymt krig.

WSP:s slagord är nu *slut på kriget under 1968*. Kampanjen vänder sig till kvinnor och till politiker. Man kräver att USA lämnar Vietnam och att de 70 miljarder dollars om året som nu offras på krig skall användas för en intensiv ansträngning att förbättra levnadsvillkor i USA. Allmänna opinionen i landet svänger *mot* kriget. Och kvinnorna anses ha goda möjligheter att bilda ett maktblock som gör sig gällande på den politiska arenan.

Nordkoreas kvinnor

Kvinnorna i den demokratiska folkrepubliken i Korea firar i år 21-årsminnet av den lag som fastslog deras jämlikhet med männen. De skriver till oss om sin historia.

De berättar att Koreas kvinnor under långa tider varit hårt förtryckta och exploaterade först under feodalsystemet och sedan när Korea var en japansk koloni. Under 36 år av japanskt herravälde var kvinnorna arbetslösa eller i bästa fall tvungna att arbeta 12–16 timmar om dagen för en lön som var en fjärdedel av den en japansk arbetare fick. Och när de gifte sig eller blev gravida fick de avsked.

Redan i det program för landets befrielsekamp som antogs 1936 fastslogs i princip kvinnornas jämställdhet. Kommunistiska partiets ledare, Kim Il Sung, uppmanade kvinnorna att kämpa vid mannens sida med vapen i hand för att göra slut på kolonialväldet, vilket de också gjorde under femton år. Under den tiden grundlades den koreanska kvinnoföreningen. År 1946 antogs lagen om jämställdhet mellan könen.

Kvinnorna deltog även med kraft i befrielsekriget 1950–51 mot USA. Det var under detta krig som KDV sände en internationell kvinnokommission för att undersöka de anklagelser om grymheter som framförts. Rapporten som innehöll undersökningsresultaten fick namnet "Vi anklagar". I år har en av kommissionens medlemmar, Nora Rodd från Kanada, ånyo besökt Korea. Hon berättar i Kvinnoförbundets tidning om vad hon sett av förhållandena idag.

Tung och lätt industri har utvecklats så att alla behov är fyllda. Detsamma gäller om jordbruket. Hälsovård och uppfostran är kostnadsfria. I år börjar man som första land i Asien att införa nioårig obligatorisk skola med tonvikt på tekniskt viktiga ämnen. Man gör allt för att utveckla skapande verksamhet. Arbetslöshet och brist på föda finns inte mer. Man odlar många olika grödor och grönsaker. Glada barnansikten syns överallt.

Man planerar nu att minska arbetstiden till 6 timmar för kvinnor med tre barn under tretton år. Alla har två veckors semester. I samband med barnsbörd ges ledighet med lön. All sorts service finns för att underlätta hemarbetet. 48 procent av arbetare på alla områden är kvinnor. Lika lön är genomförd.

Vår koreanska bild bär titeln "En arbetets skönhet". Bilden föreställer en skicklig väverska som kan sköta 66 vävstolar i ett högmodernt väveri.

När Ho Chi Minh vid en arbetshjälskongress i Hanoi i början av detta år frågade Dan Thi Hao om hon kunde vara lika duktig fick han till svar: "Jag ska göra mitt bästa, farbror."

I en notis i nr 4–5 1967 lämnade vi några siffror om antalet kvinnor i olika offentliga församlingar samt om antalet daghem och lekskolor i Nordkorea.

Kvinnorna på Kuba

Kvinnans frigörelse på Kuba började 1953 med det första väpnade upproret mot Batista-regimen. Under befrielsekriget deltog många kvinnor aktivt i militära aktioner och i underjordiskt arbete. I och med revolutionens seger 1959 blev kvinnan formellt likställd med mannen, men kvinnorna var medvetna om att de fortfarande betraktades utifrån sekelgamla fördomar. Den början till frigörelse som en del kvinnor uppnått genom arbete i revolutionen måste fullföljas. Det gällde att bryta den katolska moralens traditioner som man ärvde från ett patriarkaliskt och korrupt samhälle.

På Kuba är kvinnorna organiserade i FMC (Federacion de Mujeres de Cuba) som bildades 23 augusti 1960. Dess huvuduppgift är att söka få ut kvinnorna i produktionen och att underlätta deras arbete i hemmet.

FMC:s ordförande är *Vilma Espin*, gift med Raul Castro, ung och skön och strålande intelligent, mor till fyra barn, det äldsta nu sju år.

Det finns en FMC-ledning i var och en av Kubas sex provinser. Genom den deltar kvinnorna i produktionen på flera olika områden. I varje by, i varje bostadsområde eller kvarter finns en liten sektion av FMC som arbetar direkt med att organisera kvinnorna. Man söker upp kvinnorna i deras hem, lyssnar till deras problem, diskuterar och föreslår arbetsmöjligheter, vidareutbildning och så vidare.

FMC är en massorganisation för Kubas samtliga hemarbetande kvinnor. När en kvinna väl gått ut i arbetslivet anser man det inte längre befogat med medlemskap i FMC utan fackföreningen bör då lösa deras problem och ta över ansvaret för den politiska skolningen. I framtiden när kvinnorna är ute i produktionen under samma betingelser som männen tänker man helt avveckla FMC.

Man har på Kuba ett stort behov av arbetskraft, främst inom jordbruket. Det största problemet när det gäller att öka den kvinnliga arbetsinsatsen är av materiell karaktär. Möjligheterna att lämna bort barnen är ännu begränsade, men barn-daghem har stor prioritet i byggnadsplanerna.

Finns väl de praktiska möjligheterna är det ganska lätt att intressera kvinnor för yrkesarbete. Ett vanligt sätt att introducera dem i arbetslivet är att låta dem rycka in i mannens ställe under sockerskörd. Sockret, den viktigaste produk-

Kubanska kvinnor på väg till arbetet vid tomatodlingarna i Mayari.

ten i Kubas ekonomi, skördas under en period av c:a 5 månader och det är till största delen män som mobiliseras vid skörden. Arbetet är fysiskt mycket krävande och mycket få kvinnor deltar. Men under den period då männen arbetar i sockerskörden sköter alltså hemmakvinnorna i stor utsträckning deras arbete i fabriker och verkstäder och med mycket gott resultat.

En annan viktig del i Kubas ekonomi och kamp för självförsörjning är utvecklingen av speciella jordbruksplaner. Man odlar nu för första gången i Kubas historia sparris, tomater, vindruvor och jordgubbar i stor skala. För detta arbete har man ofta varit helt beroende av kvinnornas insatser.

För att förstå något av den stora insats FMC gör kan nämnas att mer än 150.000 kvinnor har gått in i produktionen efter revolutionens seger.

I december 1966 talade Fidel om nödvändigheten av att utöka tomatodlingarna vid specialplanen i Mayari. I juli 1967 när vi besökte Kuba hade vi möjlighet att besöka Mayari-projektet och uppleva den entusiasm med vilken kvinnorna arbetar under mycket enkla förhållanden. Man kan riktigt se för sig hur lastbilskaravanerna med kvinnor kört upp i bergen. Redan nu finns här över 7.000 kvinnor och man planerar att utvidga odlingarna ytterligare. På bara ett par månader har FMC som skötte värvningen lyckats lösa problemen med inkvartering och med internatskolor för barnen. Ingen av dessa kvinnor hade tidigare haft ett arbete utanför hemmet.

En annan plan som FMC också ansvarar för gäller plantering av jordgubbar. 1965 fanns endast 1 har jordgubbsland men tack vare kvinnornas energiska arbete hade man redan 1966 färdigställt mer än 270 har jordgubbsplanteringar. Överallt möter man arbetsglädje och revolutionär medvetenhet. Ingen av de kvinnor vi träffade kunde tänka sig återgå till endast hemarbete.

Ännu en uppgift som FMC har är att höja undervisningsnivån hos kvinnorna som nu generellt sett har en lägre bild-

ningsgrad än männen. Man har satt upp som mål minst sex års skolgång för alla Kubas kvinnor. Man ordnar skolor och kvällskurser, man skickar ut lärare till de mest avlägsna platser, ibland har man undervisning för endast två elever. På landsbygden där okunnigheten och misären var som störst har FMC elementära kurser i hygien, barnavård, sjukvård och näringslära.

Det finns en klar könsuppdelning beträffande yrkesval. Flickorna ägnar sig i huvudsak åt läraryrket, åt servicearbete och sjukvård. Det finns också en stark dominans av män i ledande befattningar och inom yrkeskategorier där möjligheterna till avancemang är större. Detta beror på traditioner och på att kvinnorna har ett sämre utgångsläge genom sin lägre skolunderbyggnad. Genom att uppmuntra kvinnor till högre studier och till att välja mer "manliga" yrken söker man lösa detta problem.

Fortfarande sköts allt hemarbete av kvinnorna. Redan det att männen accepterar att kvinnor skaffar sig ett arbete utom hemmet får ses som ett stort framsteg i ett land med så starka konservativa traditioner. Vi frågade en FMC-funktionär om detta och hon svarade. "Ni måste veta att vår revolution är ung, för bara fem år sedan levde vi i förtryck och utan möjligheter till studier och yrkesarbete. Vi har mycket långt kvar men vi kommer att lyckas avlägsna alla orättvisor eftersom kvinnans frigörelse är en av revolutionens principer. Fidel och de övriga i den revolutionära regeringen är medvetna om detta och har flera gånger påpekat kvinnornas betydelse för produktionen."

FMC satsar på att i framtiden helt avlasta hemmen från hushållsarbete genom att bygga kollektiva serviceinrättningar: barndaghem, matsalar, tvättstugor. På daghemmen tar man emot barn mellan 45 dagar och sex år då de börjar skolan.

Redan nu är en stor del av de kubanska skolbarnen s. k. stipendiater, dvs. de går i internatskolor och besöker sina hem över veckoslut och vid terminsloven. I skolan får de allt gratis liksom i daghemmen — mat, kläder, böcker, för skolbar-

nen fickpengar och biobesök. I internatskolorna får pojkar och flickor samma uppfostran och undervisning. Alla lär sig att bädda sängar, tvätta, sy och utföra lättare jordbruksarbete. Genom att samhället övertar fler och fler av de uppgifter i hemmet som varit kvinnornas och även uppfostrar barnen väntar man sig att kommande generationer i allt högre grad skall bryta med gamla föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.

Vi vill sluta med att anföra några uttalanden av Fidel Castro.

Den 10.12 1966 sade han på FMC:s femte kongress: "I fall någon frågat mig om jag haft fördomar skulle jag ha sagt 'nej', men jag har lärt mig att jag hade många fördomar vad det gällde kvinnorna. Det märkte jag när jag blev förvånad över att se vilken potentiell kraft kvinnorna utgör vid uppbyggande av revolutionen. Alltså hade jag omedvetet haft fördomar om kvinnorna. Nu ser jag klart vilken kraft kvinnorna utgör i ett samhälle som är befriat från exploatering..."

Fidel har också sagt: "Vi vet att kvinnan fortfarande måste kämpa mycket, anstränga sig mycket för att nå den ställning hon bör ha i samhället. Om kvinnorna i vårt land var dubbelt exploaterade, dubbelt förtryckta betyder det att de i en revolution måste vara dubbelt revolutionära." Och slutligen säger han: "Kvinnan är en revolution inom revolutionen. Det mest revolutionära är vad som händer med kvinnorna i vårt land. Revolutionens viktigaste lektion ger oss kvinnorna."

Bitten Andersson

Marita Wikander

■

Ur en artikel i "The National Guardian" 19.8 1967 av Jane Mc Manus som intervjuat Vilma Espin citerar vi följande:

Det finns omkring en och en halv miljon vuxna kvinnor på Kuba just nu. En miljon av dem kunde delta i produktionen omkring 1970 om det endast gällde villigheten att arbeta och revolutionens behov... Men för att få ut en miljon kvinnor i produktionen krävs det tusentals skolor, matsalar för arbetare, hälsovårds- och samlingslokaler.

Vilma Espin säger att kvinnorna inte oroar sig lika mycket för detta som männen. Det går helt enkelt inte att hålla dem tillbaka — de slår ned ögonen, ler blygt och fortsätter att överskrida produktionsrekord.

En av de erfarenheter som mest förvirrat männen på Kuba är kvinnornas allvar, ansvarskänsla och kapacitet efter alla år av dubbelt förtryck.

Det är en smula oroande att finna att en experimentell jordbruksplan i Las Villas kan skötas och administreras bättre av en nyutbildad kvinna än av revolutionsvana män. Eller att det är kvinnorna som svarar för den ökade kaffeproduktionen i Orientprovinsen.

Vilma sade: "Kubas kvinnor rör sig nu så snabbt, är så ivriga att ta del i alla aspekter av vår revolution att de knapast har tid att tänka på något annat."

Hon tillade: "När sådana befriande krafter är i verksamhet finns det inte mycket tid för personliga neuroser."

Med tiden kommer Kubas män utan tvivel att ta de revolutionära kvinnorna med jämnmood. Men just nu står många av dem på gränsen mellan det förgångna och nutiden. Teoretiskt erkänner de att kvinnorna hjälpt till att göra revolutionen och fortsätter att föra den framåt men många av dem särskilt i städerna föredrar kvinnor i hemmet framför kvinnor i fabriksarbete. Till och med Fidel har frågat: "Vem skall laga mat och sköta barnen, vem skall tvätta och städa?"

Kvinnornas revolution — revolutionen inom revolutionen — är alltså en smula svårsmält även för en bra kubansk manlig revolutionär.

Maria Wine:

VÅR HALVGALNA VÄRLD

Hur ska vi rädda denna halvgalna värld?

Alla har vi smittats av klängväxtens kvävarsjuka.

Makten sprider ut sina ord som ogräs

tänder krigets facklor med gyllne lögnar:

kampen för rättvisa slutar ständigt med att allt fler
sitter kvar i orättvisans träsk.

Hur ska vi övervinna detta upprepningens tvång?

Det finns allt mindre tid för oss som är kvar:

ska vi bli mänsklighetens sista spillror

eller kan vi finna en väg till räddning?

Världen blir allt mindre, krymper dag för dag:

Andras smärta och andras hunger är även vår:

Ljuset och glädjen drar sig tillbaka som om de skändes

freden vacklar likt en skröplig gungstol

som när som helst förlorar balansen

krigen sätter in likt gallstensanfall

och människan skriker av smärta under kniven

men kriget självt är både kniven och sjukdomen.

Vad kan vi göra i denna halvgalna värld?

Först måste vi sluta att röva de fattigas bröd,

att suga blod ur de redan utsultna.

Det räcker ändå inte med brödet och blotta livet.

Insikt och kunskap måste blandas i brödet.

Det räcker inte med hem åt hemlösa, medicin åt sjuka:

fred måste planteras i hemmet, glädje i hälsan!

Ord utan mening kommer byggnader att rasa samman

ord utan kraft kommer jorden att rämna av torka

ord utan skönhet kommer hjärtat att frysa

ord utan kärlek kommer livet att krympa.

I vår värld är vi så rika

att vi har råd att gå klädda i trasor,

så övermätta att vi eftersträvar uthungring.

Självsäkert belättna föraktar vi arbetets glädje:

tyngda av leda lägger vi grunden för lusten att förstöra.

I ledans lämmeltåg är vi på väg mot avgrunden!

Vad ska vi göra i denna halvgalna värld?

Vi som ännu kan höra måste öppna våra hus

sätta oss i draget från öppna dörrar och fönster

i draget från otaliga fladdrande boksidor,

låt oss genomborras av sanningens brinnande pilar

såras av de duellerande klingornas skärpa.

Varje lärdom ska bli oss ett nytt vapen:

överallt ska vi bygga arsenaler för freden och livet.

Våra vapen: kunskap, insikt, skaparglädje.

Låt oss göra de maktgalna snopna, förstörarna besvikna.

Låt oss bygga om världen för freden och livet.

Våra vapen: kunskap, insikt, skaparglädje.

Inte endast med lag ska land byggas

med kunskap och insikt ska freden tryggas

med frihet och rättvisa ska människan byggas

med skapandets glädje ska ledan bortjagas

med Kärlek ska livets lust bejakas.

MELLERSTA

återblick och

Klagomuren i Jerusalem. Foto: Gösta Glase, Stockholm.

Israels förste president, Chaim Weizmann, ansåg att Israels och därmed arabernas senare öden är typexempel på stormakternas hänsynslöshet gent emot de små folken. När Balfour-deklarationen år 1917 äntligen gav Israel löfte om ett nationalhem i Palestina — engelskt mandat till största delen bebott av araber — ansåg Weizmann att de båda folken kunde leva tillsammans i fred och vänskap. Såsom stamfader Abraham levat med filisteerna när han fyratusen år tidigare invaderat "löftets land", det då blomstrande Negev. Ingen arab skulle tvingas lämna sitt område utan att ha tillförsäkrats full bärning hos sin egen stam.

Det heter hos Weizmann att när England skändligen svek de vackra löfterna, som under första världskriget givits araberna, deras glödande hat och nyväckta nationalism kom att vändas mot Israel, inkräktaren. Frukten och osäkerhet gjorde båda folken desperata.

Följden blev nästan oavbrutna blodiga fejder ända till början av andra världskriget, varvid araberna oftast hölls om ryggen av stormakterna.

År 1930 inskränkte England judisk invandring till endast femontusen årligen under tre år. Senare stoppades på inrådan av USA nästan all immigration av hänsyn till araberna. Hemligen, mest nattetid, sökte judarna rädda de tillströmmande förtvivlade flyktingskarorna. De "flytande likkistorna" är något som vi aldrig glömmar av den ofattbart grymma tragedien.

Bortsett från entusiasmen för Siontanken var Ben Gurion raka motsatsen till sin president, Weizmann. Denne var försiktig, återhållsam, så långt möjligt trogen bibelordet "du skall icke dräpa". Båda slog vakt om de religiösa traditionerna och de heliga platserna i likhet med de flesta israeler. Den unga generationen sekulariseras dock alltmer och betraktar bibeln mera som ett nationalepos. Dessa unga antyder t. o. m. att sionismen tenderar att bli ett propagandatrück.

I november 1947 erkände FN trots engelskt motstånd Israel som fri stat med utstakade gränser. Under kriget hade Churchill och sedermera arbetarpartiet gett generösa löften i fråga om gränsdragning och immigration, men löfterna uppfylldes ej. Araberna kunde snart ostraffat bryta stillståndsfördraget och tack vare deras "provokationer" kunde den nya staten under blodiga strider tillkämpa sig stora områden och utöka de av FN snävt tilltagna gränserna, varvid sjöfallet flyktingeländet blev alltmera olidligt.

Vad hände egentligen 1956? Vår nyhetsförmedling har inte gjort någon hemlighet av att stora laster moderna vapen fraktats till Egypten från Tjeckoslovakien. Det har ryktats att Israel hemligt upprustats genom hjälpsändningar från Frankrike och Kanada. Egypten hade tillerkänts rätt att "säkra sitt område vid Suezkanalen" och fann för gott att nationalisera densamma i juli 1956, trotsande de mäktiga oljebolagen. I april 1957 lästes i DN att amerikanska oljeintressen liksom CIA varit allvarligt inblandade i Suezkrisen. England hade visligen avlägsnat sina fartyg från kanalen och i god tid tillsammans med USA koncentrerat trupper och flottstyrkor till sydöstra Medelhavet. Så kunde de den 31 oktober bombardera Port Said och kanalbankarna. Två dagar tidigare hade Israel forcerat Sinai i riktning mot kanalen, satt sig i besittning av Gaza-remsan och den 5 november hela Sinai. Detta trots att FN tre dagar tidigare beordrat eld upphör och återtåg till 1949 års gränser.

I tre månader vägrade Israel att återlämna Gaza och Tiran-

ÖSTERN

framtidsvision

sundet. Den engelsk-franska snabba reträtten kan lämpligast förklaras med att Sovjets och Förenta Staternas mänhet om vidmakthållande av maktbalansen. USA var strängt upptaget med presidentvalet och båda av det märkligt samtidiga upproret i Ungern.

Den bästa vinst Israel kunde fått av Suezkriget — gränskydd tack vare FN:s polisstyrka — gick tyvärr förlorad under den nu pågående konflikten. Sak samma med Suezkanalen, den är stängd nu som då.

Särskilt med tanke på oljan och vägen till den och till andra Orientens rikedomar torde förslaget om ett mäktigt federalt Storpalestina med Jerusalem som centrum vara orealistiskt. Men avsevärd enighet mellan araber och israeler borde kunna nås genom ett klart medvetande om att de båda är offer för makter som måste söndra för att härska. Det gäller nu sannerligen en enighet till hela mänsklighetens bästa.

Carin Harpen

Arab-israeliskt uttalande

Är det verkligen möjligt? För alla som under årens lopp vid Världsfredsrådets sammanträden lyssnat till ändlösa ordstrider mellan de två lägrens representanter låter det otroligt.

Uttalandet står att läsa i London-bulletinens första nummer augusti 1967. Denna tidning ges ut av Bertrand Russells Peace Foundation. Uttalandet gjordes vid ett sammanträde i Rom den 29 juni 1967 av Palestinas demokratiska front och Israels socialistiska organisation.

Medlemmarna av dessa båda grupper har två gemensamma fiender: imperialism och nationalism. "... Internationalister inom Israel måste utan att förtrötts förklara att så länge Israel håller ihop med det imperialistiska systemet kan det inte bli fred eller normaliserade förhållanden till arabvärlden... Internationalister inom arabvärlden måste ständigt klargöra att deras nationalistiska ledare ej kan väntas kämpa beslutsamt mot imperialismen... De motverkar sina strävanden genom att låna imperialistisk ideologi och moral... Israel kan förändras inifrån genom sina egna antisionistiska internationalister som när tiden är mogen kommer att förena sig med internationalisterna i arabvärlden i en gemensam kamp mot imperialismen och för att etablera en verklig socialistisk republik i hela Mellersta Östern..."

Undertecknarna av uttalandet är väl medvetna om att deras "hållbara" lösning av konflikten är avlägsen och att striden kommer att fortsätta så länge nuvarande regimer å ömse sidor är vid makten.

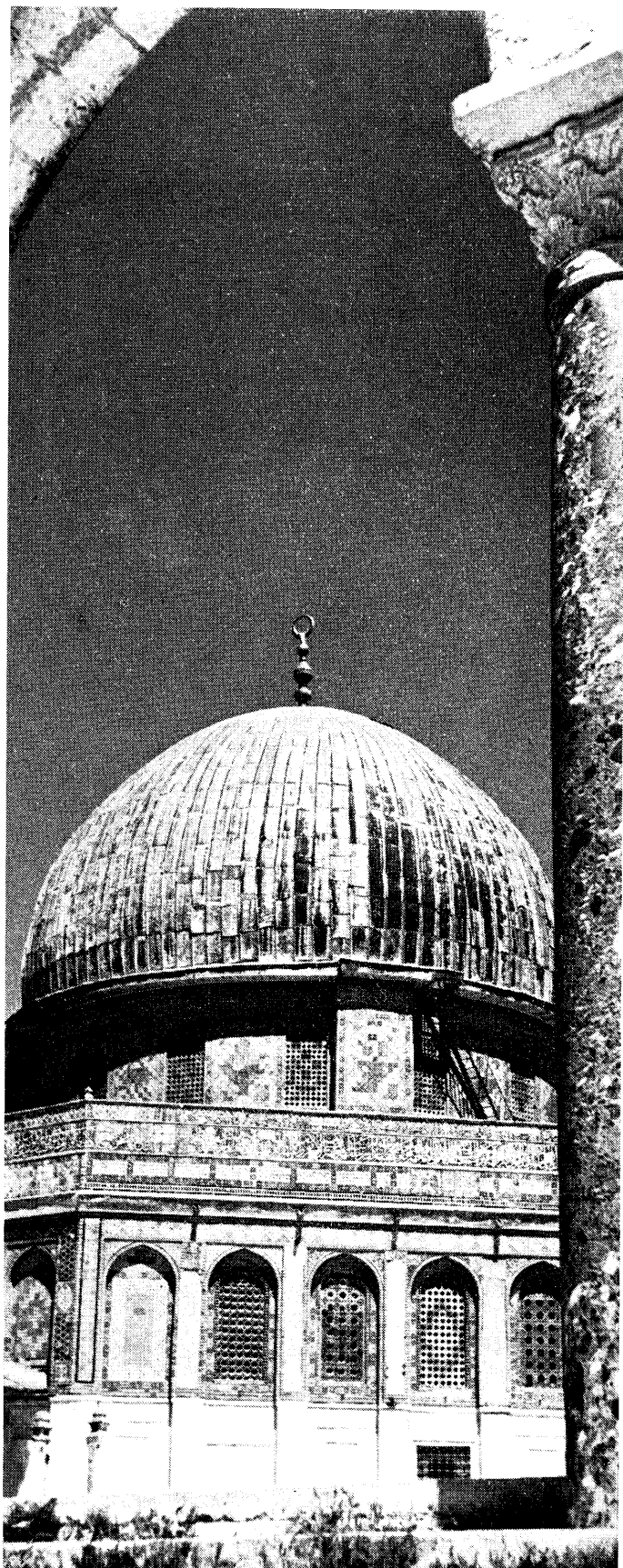
★ ★ ★

KDV bör stifta fred

Vid rådmötet i Prag framlade fru V. Kühlmann som representant för Västtysklands kvinnoförening för fred följande förslag.

"KDV borde försöka stifta fred i Mellersta Östern. Förbundet kunde sammankalla en inflytelserik kvinnokonferens av arabiska och israeliska kvinnor som skulle bilda ett parlament vilket under gemensamma diskussioner kunde utarbeta förslag. Dessa förslag skulle ge regeringarna en grundval på vilken de bleve i stånd att föra förhandlingar..."

Omarmoskén i Jerusalem. Foto: Riwkin, Stockholm.

Till minnet av

Ernesto Che Guevara

Ja jag sörjer dig broder
ja jag sörjer dig mitt hjärtas son
tyst går jag vid din sida om natten
när stjärnornas ljus är din lykta
tyst går jag i din skugga om dagen
jag följer dig in i de fattigaste hyddorna
där mödrarna vet att de är rikare när de gett dig sin sista brödbit
för att du inte gick förbi deras dörr
och för att du var deras älskade son
född för deras skull,
hemlöst vandrande
för att du hade ditt hem i varje koja
lyst av stjärnorna, lyst av elden i din egen själ
som mördarna inte kunde döda med alla sina vapen och alla sina män.

I lönnedom begravde de dig
för att ingen skulle smycka din grav med vilda blommor
och så visa dig sin kärlek,
dårar som inte kunde fatta att var de än gömt din sargade kropp
skall du ej dö,
du skall leva i alla deras hjärtan
de havande unga kvinnorna skall bära dig i sina sköten
och drömma sin livsfrukt i din gestalt
de skall drömma sig möta din rena blick i sin nyföddes öga.

En dag skall du födas igen i en kvinnas sköte,
en son av ditt eget folk, född för deras skull
skall vandra som du i bergen
veta som du visste det: vem var fiende och vem vän
vara ett med folket som du var det
drömma som du drömde om det folkets framtid
och den skall med dina bröders, systrars och mödrars hjälp
bli — äntligen — en verklighet:
bröd, fred och frihet för alla.

Lindome den 1 november 1967

Rut Adler

Asturias stämman

Sara Lidman skriver i Vi Kvinnor nr 4–5 detta år om 1967 års nobelpristagare i litteratur.

Hon säger att Asturias stämman dundrar från det mjuka bandet så att man tror sig höra Moses tala från Det Där Berget. Asturias talar om sina fattiga landsmän i Guatemala, om det gröna gräset som hårdnar till blixtrande lansar när förödmjukelsen nått det omistliga: människans värdighet. Om deras vrede som är oerhörd — av kärlek. Han talar om Guatemala och all världens fattiga, han prisar Vietnam — utan att nämna ordet. Han prisar människan — med sin harm.

Lysistrate än en gång

Bibi Andersson spelar Lysistrate i Mai Zetterlings film "Flickorna" som skall handla om kvinnornas kamp mot männens krig. Det dröjer innan filmen kommer fastän inspelningen skall vara klar den 1 december i år. Vi Kvinnor vet inte mer om handlingen än vad som stod i DN under det sällsynt charm-

fulla fotografiet av Mai Zetterling, Harriet Andersson, Gunnel Lindblom och Bibi Andersson. "När vi har sådana flickor, varför inte utnyttja det", tänkte Mai Zetterling och vi instämmer helt och fullt.

Foto: Pressens Bild AB, Stockholm.

AKTUELLA i könsrolls- debatten

Cordelia Edvardson TILL KVINNA FÖDD

En bitsk och träffsäker attack på könsrollernas och fördomarnas samhälle av den välkända journalisten, som i sitt yrke står mitt i strömmen av protester och vädjanden från dagens kvinnor.

Inb. 27: 50 + oms.

Inga Lindsjö MÄNNISKAN OCH HANS HUSTRU

Friska fläktar drar in i könsrollsdebatten när Inga Lindsjö går till attack med sin samling roliga och träffsäkra prator, sketcher och dialoger. I skottgluggen står våra vanligaste fördomar underbyggda av oartikulerat känslösvammel, slitna reklamfraser och förljugen veckopressmentalitet. EWK har försett boken med träffande illustrationer.

24: 50 + oms.
RABÉN & SJÖGREN

SKV:s förbunds möte 1967 i Stockholm

Den 7-8 oktober höll SKV förbunds möte i Stockholm. Medborgarhusets lilla hörsal var fullsatt av ombud, gäster och åhörare när förbundets ordförande **Eva Palmær** hälsade välkommen och erinrade om den förlust KDV och dess nationella organisationer lidit genom **Madame Eugénie Cottons** bortgång. Alltsedan KDV:s bildande 1945 var hon dess ordförande och obestridda ledare, som genom sitt hängivna arbete och sin varma personlighet tillvann sig kvinnornas förtroende och tillgivenhet i en omfattning som saknar motstycke. Hennes minne och minnet av vår oförglömliga Gerda Linderot ägnades en tyst minut.

En särskilt varm välkomsthälsning gick till gästen från det finska systerförbundet, redaktör Christina Nordgren och ordföranden för Norsk Kvinneforbund, fru Marshje Kviberg Kullman.

Sedan upprop, val av presidium samt redaktions- och valkommittéer undanstökats ägnades lördagen åt diskussioner i anslutning till verksamhetsberättelsen samt förslag till nytt handlingsprogram och ny tidningsgiv, vilka förslag i förväg diskuterats ute i avdelningarna. Programförslaget kommenterades inledningsvis av Britt Hedman, ordförande i den kommitté som på förbundsstyrelsens uppdrag utarbetat det, och Gunnel Granlid redogjorde för de motiv som låg till grund för tidningskommitténs förslag om en begränsning av tidningens utgivning till fyra nummer per år men med utökat sidantal pr nummer.

Det blev en livlig debatt och mycket positiv diskussion. I många inlägg underströks starkt vikten av en starkare koncentration på medlemsvärvning och arbetet för att skaffa tidningen nya läsare. Beträffande förslaget till handlingsprogram framfördes en del ändringsförslag, särskilt från yngre ombud som menade att den solidaritet vi alla känner med de undertryckta folken och deras kamp måste komma klarare till uttryck. Detta blev också kongressens mening när den uppdrog åt den nya förbundsstyrelsens AU att i dessa stycken omarbete ingressen till programmet, vilket i övrigt antogs och som återges på motstående sida.

Likaså godkändes tidningskommitténs förslag om att Vi Kvinnor fr. o. m. nästa år ska utkomma med 4 nummer men med utökat sidantal, dock med förbehållet att prenumerationspriset blir oförändrat 8 kronor.

Kvinnans ställning i dagens Sverige hette ämnet för söndagens inledning och debatt. Inledare var sociologen **Rita Liljeström**,

Göteborg, som valde att lägga tyngdpunkten på kvinnan i det politiska livet. En unik företeelse internationellt sett är, sade hon, att valdeltagande bland de svenska kvinnorna ända upp till 40-årsåldern är högre än bland männen i samma ålder. Men en stickprovsundersökning 1960 om det politiska **kunnandet** visade att i alla åldersgrupper är männens politiska kunnande överlägset kvinnornas. Här har vi könsrollernas inflytande, som bidrar att hos kvinnorna befästa det politiska ointresset eller t. o. m. inge dem föreställning om olämplighet för politisk aktivitet.

"Privatisering" – att se saker som personliga problem i stället för samhällsproblem – förekommer i massmedia och veckopressen underblåser det. Familjen görs till en privatiserad inrättning som sätts upp som en konfliktinrättning mot samhället, mot det allmänna. Den motverkar mål som samhället satt upp, konserverar könsroller, bevarar gamla normer, förvrider inställningen till yrkesutbildningen.

Fru Liljeström vidrörde också i sin intressanta inledning kvinnornas deltagande i förvärvslivet och pekade särskilt på hur man i diverse utredningar återkommer till frågan om **det bristande självförtroendet**. Kvinnornas förväntningar när de ger sig ut i arbetslivet är låga, de satsar inte sin personlighet på samma sätt som männen. I en del arbetssektorer är det svårt för dem att komma in, i andra vill de inte ta ansvar. Smågruppsforskningen visar att kvinnor är mer lättpåverkade än män, har svårare att motsätta sig majoritetens tryck. Här har vi åter kvinnans könsrollsmönster: att **anpassa sig!**

Fru Liljeströms inledning utlöste en livlig diskussion. Under 1968 – de mänskliga rättigheternas år – hoppas vi få återkomma till de problem som gäller kvinnors villkor i olika länder och icke minst i Sverige.

Under varma applåder omvaldes så förbundsordföranden **Eva Palmær** och efter övrigt styrelseval och några oförglömliga avslutningsord från den fungerande ordföranden, **Stina Skantze**, samt ett tack till SKV:s hedersordförande **Andrea Andreen** för hennes enastående arbete för förbundet och dess tidning Vi Kvinnor avslutades förbundsmötet.

På lördagskvällen genomfördes en enkel festlighet i Ungdomsrådets lokaler på Karlbergsvägen där deltagarna fick tillfälle att höra **Sara Lidman** tala och där de vackra gåvorna från SKV-avdelningarna rönt strykande åtgång.

Valborg Svensson

Handlingsprogram för Svenska Kvinnors Vänsterförbund antaget vid förbundsåret 1967

Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV) är en partipolitiskt obunden organisation öppen för alla som vill verka för fred, för folkens nationella oberoende, förbud mot kärnvapen, bakteriologiska och kemiska vapen och för allmän och total avrustning.

I en tid av förtryck, utarmning och mänsklig förnedring står SKV beljängt på de fattigas och förtrycktas sida i deras kamp mot fascism, rasförföljelse och ekonomisk exploatering. Alltsedan förbundet bildades 1914 som en reaktion mot kriget, har det kämpat för de principer som kommit till uttryck i artikel 1 i FN:s stadga.

SKV är sedan 1946 anslutet till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV) som omfattar 200 miljoner kvinnor i ett 80-tal länder och åtnjuter status B i FN. KDV och dess nationella organisationer kämpar för att praktiskt förverkliga kvinnornas rättigheter, för att tillförsäkra barnen ett liv i trygghet och för en värld i fred.

SKV vill, i enlighet med dessa strävanden, i Sverige arbeta för kvinnans ekonomiska, sociala och personliga frigörelse, för likställighet mellan kvinnor och män. Förbundet vill verka för ett samhälle där alla barn kan känna trygghet och har lika värde, oavsett föräldrarnas ekonomiska och samhällsstatus.

Många företeelser i dagens samhälle bidrar till att vidmakthålla de traditionella mans- och kvinnoidcalen. Det är därför av vikt att man i undervisning och opinionsbildning bygger upp ett annat synsätt och arbetar för verklig likställighet mellan män och kvinnor.

Ett samhälle fritt från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck ger de bästa förutsättningarna att uppnå dessa mål. Svenska Kvinnors Vänsterförbund medverkar därför i strävandena att skapa ett sådant samhälle och vänder sig till alla som vill verka för dessa mål.

Aktuella krav:

1. Rätt till arbete för alla. Skapande av arbetsmöjligheter genom samhällsplanering och allsidig regional utbyggnad av näringslivet. Hemmavarande kvinnor, som söker men inte erhåller arbete, betraktas som arbetslösa och åtnjuter försäkringskydd.
2. Yrkesutbildning efter intressen och anlag. Intensifierad yrkesvägledning i syfte att bryta gamla fördomar beträffande könsbundna yrkesval.
3. Ökade resurser för fortbildning och omskolning.
4. Lönemässig omvärdering av de s. k. kvinnoyrkena och en rättvis uppskattning av likvärdiga arbetsinsatser oavsett kön. Ökade insatser från fackföreningsrörelsens sida krävs för en sådan omvärdering.
5. Utbyggnad av den samhällsliga servicen i form av kollektivhus, barnstugor och servicecentraler.
6. Vidgade möjligheter till deltidsarbete för såväl kvinnor som män. Deltidsarbetande tillförsäkras skälig andel av de sociala förmåner som tillkommer heltidsarbetande.
7. Rättvist skattesystem där varje inkomsttagare betraktas som självständigt skatteobjekt oberoende av samlevnadsformen.
8. Samhällets sjuk- och hälsovård måste ytterligare utbyggas för att tillförsäkra var och en en nödvändig vård oberoende av ålder och inkomst. Arbetet på att skaffa resurser till obligatorisk hälsokontroll framför allt i cancerförebyggande syfte samt forskning i våra viktigaste folksjukdomar bör intensifieras.
9. Ökad forskning för förbättring av preventivmedelstekniken för såväl män som kvinnor. Rätt till fri abort intill 12:e veckan av icke önskad graviditet.
10. Ekonomisk trygghet för barnet garanterad av samhället.
11. I lag fastställt förbud mot aga och annan misshandel av barn.
12. Utbyggnad av samhällets barn tillsyn i form av daghem, lekskolor och fritidshem. Flera och bättre anordningar för lek och idrott.
13. Effektivisering av den psykiska barn- och ungdomsvården.
14. Ökad rekrytering av män till barnavårdande yrken, främst för barnets bästa.
15. Fortlöpande revision av läroplaner och läroböcker för att undvika att skolan konserverar gamla tänkesätt och fördomar om såväl familjen som andra länder och folk.
16. Möjligheter till kulturell aktivitet samt lämplig litteratur, film, teater för barn och ungdom säkerställs genom samhälleligt stöd. Radikala åtgärder vidtages för att befria marknaden från film, seriemagasin och skrifter, vars våldsmentalitet motverkar barnens harmoniska utveckling.

KDV:s rådsmöte 1967 i Prag

Den 14–17 oktober höll Kvinnornas demokratiska världsförbund (KDV) rådsmöte i Prag. Från Sverige var vi tre delegater, Andrea Andreen, Rodney Öhman – numera bosatt i Prag – och undertecknad.

Prag med en tusenårig historia är en fantastiskt vacker stad som vi dessvärre på grund av svår tidsnöd endast fick se en glimt av. Vi hann se den lika vackra som besynnerliga Teynkyrkan, där vanliga om än gamla hyreshus inte bara skymde utan rent av var hopbyggda med kyrkan. Ett hus hade tomt ett fönster vettande mot katedrals inre. Den som bodde där bodde

faktiskt i kyrkan. Vi blev rätt chockade när vi fick höra att Kafka bott just i det rummet som ung. I Teynkatedralen fanns också Tyko Brahes grav.

Europas äldsta judiska kyrkogård och äldsta synagoga finns även i Prag. Den berömda Karlsbrücke över Moldaus vatten är avstängd. Bron är byggd av sand och äggvita och tål inte den moderna trafikens påfrestningar. Det vackra torn som bildar entrén är berövat en del utsmyckningar av svenskarna år 1648. Vi fick också se en skymt av den sagolika gamla kungaborgen, som dominerar hela Prag, vid ett besök

hos president Novotny. Prag är en miljonstad och i väntan på att tunnelbanan skall bli färdig är trafiken problematisk.

Det är alltid lika fascinerande att delta i konferenser ordnade av KDV, att möta dessa representanter från en värld i upp- brott, kvinnor från Vietnam, Kuba, Latinamerika, arabvärlden, det svarta Afrika, Indien, Japan, Korea, Kanada och förstås Europa.

Den här gången hade vi samlats för att diskutera kvinnornas världskongress som skall äga rum i slutet av 1968, de mänskliga rättigheternas år. De mänskliga rättigheterna – det klingar ihåligt i vårt läge just nu. Temat för kongressen skall vara Kvinnornas roll i dagens värld.

Den moderna familjens problem skall ventileras med tonvikt även på mannens roll. Föräldraplikterna gäller även hushålls- arbetet. Serviceanordningar av alla slag bör inrättas. Barnens rättigheter uttalade i FN-deklarationen av år 1959 skall bevakas.

Över hela världen ökar de yrkesarbetande kvinnornas antal. Lika lön kräves. Allt måste göras för att hindra kvinnornas för- ödande dubbelarbete. Därför och även för barnens skull måste daghem, lekskolor och fritidshem finnas i tillräcklig utsträckning. Kvinnorna måste ha möjlighet att delta i samhällslivet. De måste ha rösträtt. Alfabetismen – alltså större bland kvinnor än bland män – måste utrotas. Kvinnorna skall ha rätt till samma yrkesutbildning som männen.

Alla nationer måste få full suveränitet och självbestämmanderätt. Främmande trupper och militära baser måste avlägs- nas. Kärnvapen måste förbjudas. En allmän och total avrustning är målet.

Vietnamesiska folkets kamp mot de ame- rikanska inkräktarna skall stödjas mora- listiskt och materiellt. Vi vill solidaritet med alla folk som kämpar för fred, demokrati och oberoende. Vi bekämpar rasdiskrimi- nering. Vi önskar en fredlig samexistens mellan länder med olika samhällssystem.

Vi vill samarbeta med olika kvinnoorga- nisationer.

...

KDV:s nyvalda generalsekreterare, Ceci- le Hugel, Frankrike, gav en utförlig rapport om KDV:s verksamhet. Hon talade först om solidaritetsarbetet för Vietnam, vilket under de sista åren stått i centrum för KDV:s ak- tivitet. Bland annat har en delegation på nio personer besökt Nordvietnam och med egna ögon sett den oerhörda förödelsen. Hon nämnde även julikonferensen i Stock- holm och dess appell.

Mellersta Östernkonflikten med de fruk- tansvärda lidanden som den fört med sig för de arabiska folken genom de styrande skiktens i Israel hänsynslösa krigföring be- handlades.

I Latinamerika planerar KDV tre semina- rier, ett för Chile, Brasilien, Uruguay och Argentina, ett annat för Peru, Ecuador, Columbia och Venezuela, ett tredje för Ni- caragua, Panama, Costa Rica, San Salva- dor, Honduras, Guatemala, Mexiko och

Kuba. Det sistnämnda avses äga rum i Mexiko – den enda stat i Latinamerika som släpper in kubaner. Seminarierna skall behandla barnens problem med tanke på den katastrofala situationen för barnen i denna del av världen.

Överhuvudtaget rekommenderas regionala seminarier och konferenser vilket vi från Norden tyckte var ett viktigt initiativ.

Phan Thi An från Nordvietnam, välkänd för många av SKV:s medlemmar sedan barnkonferensen för ett år sen talade länge och inspirerat.

Hon tackade KDV för vad som gjorts och ville inte underskatta betydelsen av budskap och protesttelegram men mycket mer borde göras för att låta världen veta vad som händer i de länder där kvinnorna kämpar för frihet och nationellt oberoende. KDV borde ge mer aktivt stöd. Hon opponerade mot den kommande världskongressens skisserade program. Kvinnorna lider mest under alla orättfärdiga regimer och anfallskrig. Antingen vi vill det eller inte måste huvudfrågan bli kvinnans roll i kampen för nationellt oberoende, frihet och demokrati. Först när hennes land är fritt och en demokratisk regim är säkrad kan kvinnan åtnjuta legitima rättigheter i familj och samhälle.

Vad KDV:s samarbete med FN:s organ beträffar framhöll hon att oavsett vilka progressiva krafter som finns inom FN är det dock USA som dominerar. Hon hoppades att samarbetet med FN-organen ej skall ges för stort utrymme i KDV:s arbete.

Phan Thi An övergick sedan till att tala om Vietnam och den fruktansvärda stegringen av de amerikanska anfällen, huvudsakligen riktade mot civila mål.

Den 9 augusti i år förklarade senator Gerald Ford att av hundratusen attacker i Nordvietnam var endast 1.000 riktade mot strategiska mål. Anfällen riktas mot dammar och bevattningsystem för att förstöra skörden, mot byar, skolor och sjukhus. 561 skolor har förstörts, varvid 105 lärare och 816 elever dödats. 112 sjukhus är förintade varvid 624 läkare, sjuksköterskor och patienter dödats. Medan president Johnson ber till Gud för freden i Vietnam har hans luftpirater bombat 240 kyrkor och 103 pagoder.

Trots all denna outhärdliga förstörelse fortsätter livet. Bönderna förbättrar sina jordbruksmetoder, industrins produktion växer, det kulturella livet utvecklas. Var fjärde nordvietnames studerar i en eller annan form. Under läsåret 1966–67 ökade eleverna i grundskolan med 30 procent och barnen i förskolorna med 50 procent. Kvinnornas roll i produktionen ökar, 60 procent av totala arbetskraften är kvinnor.

Le Thi Chi, en spröd och blomlik representant för Sydvietnam rapporterade att nu befinner sig 460.000 amerikanska soldater, 60.000 soldater från satellitstater och 650.000 soldater från Saigonregimen i Syd-vietnam med dess 14 miljoner invånare. Fiendens motto är "bränn allt, förstör allt, döda alla". I de besatta områdena är till-

ståndet förfärligt, priserna stiger, tiotusentals kvinnor drives till prostitution, tusentals ungdomar får ingen utbildning.

I grannlandet Laos råder krigstillstånd och i det andra grannlandet, Kambodja stegras antalet provokationer som hotar landets frihet och självständighet.

Från oktober 1966 till april 1967 har FNL-trupperna dödat 175.000 fiender, därav 70.000 amerikaner, och 1.800 plan har skjutits ner. Kvinnorna spelar en stor roll i krigföringen särskilt i gerillan i byarna. De deltar också mycket aktivt i den politiska kampen och i upplysningsarbetet bland amerikanerna. De arbetar i sjukvården och bakom trupperna. Många stupar.

I en del regioner deltar 90 procent av kvinnorna i produktionen. I det politiska program som nyligen antagits av FNL tillförsäkras kvinnorna full jämställdhet med männen.

I de befriade områdena finns nu mer än 6.000 skolor, 80 procent av barnen går i skola, i en del provinser är 90 procent av lärarna kvinnor. Kvinnorna är i majoritet inom sjukvården.

Från **Laos**, kom en ung, stilla representant, tyngd av ansvar och allvar. Trots Genève-avtalet av 1962 där bland annat USA tillförsäkrar landet självständighet och oberoende, för Amerika ett så kallat specialkrig i landet med napalm, fosfor, splitterbomber, kemiska stridsmedel. I de av USA kontrollerade delarna etableras "det amerikanska sättet att leva", vilket medför prostitution av flickorna och förnedring för alla. Mönstret känns igen från Vietnam.

Nordkoreas representant rapporterade stigande levnadsstandard – i strålade motsats mot tillståndet i Sydkorea med dess barnnöd och låga arbetslöner.

Kubas blonda resliga representant, **Lu-**

pe Velis, var sista dagen förstelnad av smärta när bekräftelsen på Che Guevaras död nått oss. I sitt tal kritiserade hon i viss mån KDV:s arbete. Situationen har ändrats på 20 år. Kampen för fred är i dagens läge kampen för nationellt oberoende. KDV:s arbete bör vara mer inriktat på anti-imperialism.

Från det fjärran **Guatemala** talade en ung kvinna med indianskt utseende, **Letizia Gonzales**. I hennes land på cirka 4 miljoner invånare är drygt hälften indianer – Mayafolkets efterlevande med en 2000-årig kultur bakom sig. De exploateras nu av USA, företrätt framförallt av den stora trusten United Fruits. Själva landet är rikt och äges till största delen av 22 korrumperade familjer, men befolkningens nöd är gränslös. Analfabetismen är oerhörd, på sina håll 90 procent bland männen och 96 procent bland kvinnorna. 74 procent av barnen går ej i skola.

Kvinnorna är förslavade, men många deltar i gerillan, många dödas, många torteras till döds.

Mme Ceza Nabaraoui från Egypten föreslog att KDV skulle skicka en undersökningskommission för att studera följderna av Israels angrepp.

I **Mali** står kampen mot analfabetismen på dagordningen. KDV anordnade där ett seminarium för barnens uppfostran som varit till god hjälp.

Det här var några axplock av de cirka 100 delegaternas anföranden. Kanske borde jag hellre valt bland de många intressanta talen från mera näraliggande länder. Men har vi ändå inte alla en stark känsla att det inte är i Europa utan i Syd-östasien, Mellersta Östern, Afrika och Latinamerika som världens öde avgöres?

Eva Palmær

Rådsmötet i Prag. I mitten av främsta raden KDV:s nya generalsekreterare, Cecile Hugel, Frankrike. På hennes vänstra sida Phan Thi An, Nordvietnam.

AKTUELLT

Europeiskt samarbete

Gunnar Myrdal talade 11.9.67 i Budapest om öst-västliga ekonomiska förhållanden i Europa. Han nämnde bl. a. "det egendomliga faktum att alla de västliga organisationerna tydligen utan tvekan kallar sig 'europeiska'..." Om EEC sade han att "det är ett klart historiskt faktum att det byggdes upp med djupast sett avsikten att nå politisk enhet mellan medlemsländerna. Det är också ett faktum att behovet av inriktning på politisk enighet motiverades med behovet av att skapa ökad styrka mot kommunism i allmänhet och särskilt mot de kommunistiska länderna i Östeuropa... När Förenta Staterna lade hela sin tyngd bakom EEC:s skapande... så var det öppet angivna skälet... att EEC skulle bli en grundval för den västliga militäralliansen NATO..." Längre fram säger han att "ett land som det rika, icke blockbundna Sverige skulle definitivt ej vara berett att offra sitt absoluta oberoende i handelsförbindelserna med östländerna..."

Mer om CIA

"... Vad man däremot inte under några förhållanden skall räkna med är ett erkännande från CIA:s sida. Ett systematiskt förnekande av varje ingripande ingår i själva mönstret för organisationens verksamhet. Den 'öppna diplomati' som en gång var ett speciellt amerikanskt önskemål har av CIA drivits till sin yttersta motsats." (DN 17.10.67)

Nina Popova i Norge

Som gäst hos samfundet Norge—Sovjetunionen sade Nina Popova att det nu finns 28 procent kvinnor i Högsta Sovjet (därav 4 kvinnor i Presidiet 1966). Hon sade även att man planerar plats för 18 miljoner barn (nu 9 miljoner) i daginstitutioner år 1970.

Deklaration i vardande

FN:s generalförsamlings sociala utskott dryftade ett textutkast till en deklARATION om avskaffande av diskriminering mot kvinnor. Professor Wahlund motsatte sig för svensk räkning de ändringsförslag som tenderade att uttunna deklARATIONEN eller kan verka som ursäkt för ett fördröjande av arbete på att avskaffa kvinnodiskriminering.

(DN 6.10.67)

MARIE CURIE

Den 7 november 1867 föddes i Warszawa Marie Sklodowska, Marie Curie, det första stora — och alltså det största — namnet bland kvinnliga kemister och fysiker. Vi Kvinnor hoppas i nästa års första nummer få berätta mera om henne för att värdigt högtidlighålla detta enastående hundraårsminne.

Manligt — kvinnligt

"... Den moderna uppfattningen att enkönade varelser även normalt har en dubbel hormonbildning och alltså ej är absolut enkönade är av stort intresse. Eftersom det normalt finns en absolut skillnad mellan män och kvinnor i fråga om fortplantningsorgan och en betydande skillnad i fråga om utseende, är man benägen att överskatta den allmänna skillnaden mellan de båda könen. Den nuvarande vetenskapliga uppfattningen stämmer i själva verket väl med den praktiska erfarenheten som lär oss att den normala mänskligheten inte bara uppdelas i två kön utan också därinom rymmer en hel skala från den manligaste mannen till den kvinnligaste kvinnan. Mycket talar för att skillnaden mellan individerna är större än skillnaden mellan könen i allt vad som ej angår fortplantning..."

(Andrea Andreen: *Undervisning i sexualhygien*. Tidens förlag 1942)

"... Alltså: vi har velat påpeka, 1) att kvinnor sinsemellan är lika olika som män är sinsemellan, 2) att skillnaderna mellan individerna inom vardera könet i många avseenden är större än skillnaden mellan könen, 3) att en hel del av det som man förr trott vara "medfött" manligt resp. kvinnligt har visat sig vara inlärt..."

(Eva Moberg: *Tidningen Vi*, nr 42 1967)

Jämställdhet

Annika Baude i DN 19.9.67:

"Bästa sättet att införa jämställdhet: slopa den ömsesidiga försörjningsplikten i äktenskapsrätten. Då får varje vuxen människa ett ekonomiskt ansvar för sig själv och det blir i alla fall inte sanktioner i lag att man kan låta någon annan försörja en livet igenom."

I DN:s ledare 16.10.67 står det att arbetskraftundersökningen 1966 redovisade 45.000 män och ca 1,4 miljoner kvinnor som på grund av "arbete i eget hushåll" inte ingick i arbetskraften.

Fakta — Framtid

Den 3 oktober 1967 hölls i Folkets hus i Stockholm en konferens under titeln "Fakta — Framtid". Den var anordnad av arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadens kvinnonämnd. Ordförande var riksdagsledamoten Sigrid Ekendahl.

Man ställde två frågor: vad kan göras för att

1) avlägsna de hinder som spärar vägen för kvinnornas likaberättigande på arbetsmarknaden?

2) säkra sysselsättningen för alla som vill och kan ta arbete?

Frågande var en akademiker, Görel Sävborg-Lundgren; en fackligt verksam typograf, Mats Jansson; en personalchef och f. d. lärare, Georg Uggelberg. Svarande var representanter för LO, SAF, TCO, AMS och SACO.

Ordföranden fastslog liksom AMS:s Bertil Olsson allas lika rätt till arbete oberoende av kön. Ingen av de övriga svarande hade något att invända mot denna sats. Man hade knappt trott att samtliga representanter för organisationer skulle vara så radikala. Det rörde även enighet om att småbarnsföräldrars ansvar för hem och barn var lika stort och av samma slag för båda föräldrarna. Denna högst moderna inställning sammanhänger utan tvivel med bristen på arbetskraft och man kan frukta att några skulle sväva på målet om läget på arbetsmarknaden vore ett annat.

Principiellt klart kvinnovänlig var SACO-representanten Bertil Östergren. Han motsatte sig att äktenskapet betraktas som en kvinnans försörjningsinrättning. Han önskade ett köns- och civilståndsnutralt skatte- och socialförsäkringssystem. Han talade för serviceanordningar och kollektivhus i kommunal regi. Han ville ha möjlighet till deltidarbete för både män och kvinnor.

När man hört alla dessa fördomsfria organisationsrepresentanter — även arbetsgivarföreningens Giesecke — frågar man sig hur politiker, icke minst ledande socialdemokrater, kan vara så rädda för t. ex. skattereformer. Alla vet dock att samhället skulle tjäna på att flera kvinnor kom ut i produktionen. "Kvinnorna är inte en reserv utan en resurs", sade AMS:s generaldirektör.

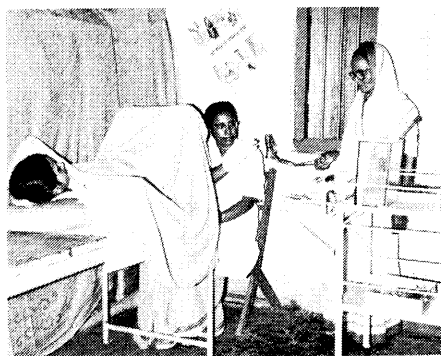
Nu är det meningen att konferensen skall upprepas över landet med lokala frågare och svarare. Deltag i dessa konferenser!

Sannolikt kan man i detta sammanhang få den skrift om Kvinnan i Sverige, vilken sammanställts av Arbetsmarknadens kvinnonämnd som konferensmaterial. Den har en mängd intressanta siffror och en bra litteraturförteckning.

Om ömhet mot barn

Ulf Boethius kritiserar i DN 21.10 1967 en artikel om psykologen Lorenz av E. Fabricius. Denne påstod att ömhet mot barn utlöses lättare hos kvinnor än hos män. Boethius säger att kvinnan kommer att ha möjlighet att slösa ömhet på barnen även i ett samhälle där hon är jämställd med mannen på arbetsmarknaden... "Vi vet redan av undersökningar att det inte är kontaktens kvantitet utan dess kvalitet som är avgörande för barnet... Psykologerna har kommit underfund med att fadern är lika viktig för barnets utveckling som modern... Vem vet, måhända skulle världen bli en smula fredligare om fadern ägnade sig lite mera åt att sköta barn och sålunda ändrade sin könsroll i kvinnans riktning samtidigt som hon övertog en del av hans?..."

Födelsebegränsning i Indien

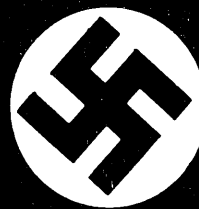
Interiör från familjeplaneringsklinik.

I september 1967 meddelar UPI att familjeplaneringskampanjen skall distribuera 500.000 flygblad med slagordet "två eller tre barn räcker". Flygbladen är tryckta på engelska och hindu.

I DN 27.9.67 meddelas att förberedelser pågår för att distribuera 50.000 transistorer till män som självmant har anmält sig till sterilisering. Indiens befolkning växer med 13 miljoner individer per år.

Vårt behov av service

I nr 2 och nr 7 1967 har VI KVINNOR tagit upp frågan om kollektivhus och om service i bostadsområden. Intresserade läsare kan få ytterligare information om dessa frågor i nr 19 1967 av tidningen Fackföreningsrörelsen (rekvireras från LO, Barnhusgatan 18, Stockholm C). Numret innehåller bland annat artiklar om service i bostadsområden och om danska kollektivhus för "vanligt folk". Bland författarna märks Dick Urban Vestbro, Gustav Persson, Ingrid Jussil, Camilla Odhnoff, Sune Jussil och Lena Larsson.

Vi får inte glömma,

ty då kan nazitidens ohyggligheter kanske hända igen. Detta säger Simon Wiesenthal i den uppmärksammade bok där han berättar om sin oförtröttliga jakt på krigsförbrytare. — "Spännande som en thriller." *Aftonbladet*

**SIMON
WIESENTHAL:**

**Mördarna mitt
ibland oss**

Ill., inb. 54:50 Bonniers

Galleri PALAMEDES

— det nya galleriet i gammal
kulturmiljö.
— Utställningar av modernt
måleri och skulptur.

Kåkbrinken 14, Stockholm C
(Gamla Stan)
Tel. 20 15 06

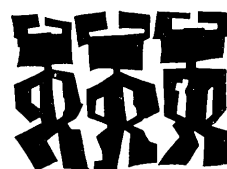
KAOS

i Gamla stan

är en visrestaurang som Saga Sjöberg
öppnat och som blivit alltmer populär
för sitt goda kök och sin ljuvliga atmo-
sfär med sång och musik.

Öppet kl. 19.00—24.00

Festvåning

Stora Nygatan 21 — Telefon 20 58 86

Han som kom fram

novell av

Gunhild Tegen

Kajen i Yokohama var överfull med människor när Yawata Maru långsamt lade ut och förtöjningarna släpades in genom vattnet.

Kvinnor vinkade med näsdukar och torkade tårar, barn klängde i deras kjolar. En gosse på kajen ropade: Pappa, pappa! och en man på båten lutade sig långt ut över relingen och svarade: — Kyss mamma från mig!

Och pojken sträckte upp armarna och kysste en ung kvinna som log med ansiktet översköljt av gråt.

Jag försökte upptäcka någon bekant i folkmassan på kajen, men förgäves. Ingen visste att jag reste hem, kallad av min tidning. Man väntade krig.

Båten var full av missionärer, som också hemkallats — katoliker, metodister, baptister, kongregationalister.

Jag kom ombord i sista stund och stod kvar vid relingen tills kajen med dess brokiga folkmassa, Yokohamas små hus, de blå bergen och Fujis vita kägla i bakgrunden försvunnit eller förminskats till en skugga vid horisonten. Havet svallade grönt omkring det japanska passagerarfartyget. När jag såg mig om hade alla medpassagerarna försvunnit till sina hytter eller fastnat i baren. En enda var kvar, en mycket gammal herre som satt i en döcksstol med benen insvepta i en filt. Han blinkade vänligt åt mig och sa: — Det vackra vädret lär stå sig några veckor. Vi hinner fram till Amerika före vinterstormarna. Fast utanför Kaliforniens kust är det alltid gro-pigt...

Jag stannade ett ögonblick och sa: — För mig gör det ingenting med lite sjö-gång, men jag hoppas det bästa för mina medpassagerare.

Gubben hötte med fingret emot mig och muttrade: — Akta er, unge man — var inte så säker!

Äntligen gick jag för att uppsöka min

hytt. Förvånad och förargad fann jag den stängd och tydligen upptagen. Jag hade mitt nummer på biljetten och ämnade just vända mig till stewarden då dörren öppnades av en äldre dam som förgrymmad frågade: — Vad menar ni? Det här är väl min hytt, eller hur?

— Jag tvivlar på det, svarade jag. — Se här är mitt nummer...

Jag visade henne min biljett. Hon tog fram sin väska och grävde efter sin egen biljett. Jag såg genast att hon tagit fel på höger och vänster. Hennes hytt måste ligga exakt mitt emot denna, på båtens andra sida.

— Jag är missionär, ursäktade hon sig och började plocka ihop sina tillhörigheter.

— För all del, jag kan lika gärna ta den andra sidans hytt — den måste vara precis lik den här, sa jag medgörligt. Varsågod och bo kvar här!

Jag fick stewardessens hjälp att hitta den andra hytten, som skulle bli av så stor betydelse för mig.

...

När Yawata Maru gick under träffades hennes babordsida av de första bomberna. De som bodde på den sidan hade ingen chans att överleva. Ingen av oss hade stora chanser — men tack vare bytet med den förnärmade missionärskan kom jag att bli kvar i livet än en tid.

Det var på tolfte dagen då vi närmade oss Kaliforniens kust som vi blev anfallna av flyg. Krig hade brutit ut sedan vi den femte december passerade Havaji. Den sjunde anföll japanerna Pearl Harbor — och på västkusten blev man hysterisk av fruktan för ett anfall på de stora städerna San Francisco och Los Angeles. Livbälten hade delats ut till alla passagerare så snart telegram kommit med krigsbudet. Yawata Maru var ett japanskt fartyg, alltså fientligt, men vi hoppades och trodde

att rederierna skulle varna militären att det fanns amerikanska medborgare ombord och att fartyget skulle få gå fram till Los Angeles och beslagtas där.

Så blev det inte, tyvärr. Jag har ett ordigt minne av min kamp i vattnet med olja och eld och ett berg som närmade sig. Där upphörde mitt tänkande och jag vaknade i en ny hytt, enklare än den jag nyss haft. Berget var ett amerikanskt krigsfartyg som vaktade Kaliforniens kust — och till detta fartyg hade jag räddats av utsända livbåtar.

När mina brännskador blev omlagda på operationsbordet hörde jag mig själv skrika — det var otäckt. En ung man stack en sprutspets i armen på mig och jag blev tyst.

...

Instuvad i en koj återvände jag oupphörligt till den sjunkna japanska båten. Var de alla döda? Nej, nej, de levde, jag såg dem tydligt — jag talade med dem — jag satt i baren med en ung norrmann som drack whisky som vatten — han skulle slåss för Norge och hade hindrats av ett nesligt fredsslut och nu skulle han fortsätta i Kanada. — Du skulle ha sett vilka gamla likkistor vi flög, sa han, och så många tyskar vi gjorde av med... Nu ska jag få bättre doningar att flyga med — och lära andra — men inte i Norge, inte än på länge...

Och dyster grep han glaset.

Jag diskuterade med en metodistpastor — var han också borta nu? Han retade mig med att Försynen var god och såg efter varje sparv som föll till marken — men jag påstod att den var fullständigt ligkiltig för varje pilot som föll... Vi var precis som myror som man trampade på... Han var faderligt vänlig — och nu är han kanske död... Jag borde inte ha blivit arg...

Mest talade jag med den tyske professorn, flykting från Berlin. Vi satt i döcksstolarna och jag lyssnade. — När de lät Ra-

thenaus mördare löpa, då skulle vi haft vett att rymma fältet. Men vi älskade Berlin. Där fanns den lagom förgiftade luft som vi kallade kultur. Och vilka kvinnor! Jag var ekonomisk expert och umgicks i de högsta kretsar. Ach, welche Frauen! Schön und spirituell – und ein wenig leichtsinnig... Det var med nöd jag kom över gränsen, hade dröjt för länge... Har ni hört talas om Varga? Ett stort namn på sin tid – i Europa. Nu i Moskva – han gav sig av i tid. Jag höll föredrag i Moskva – vid universitetet – men ville vidare till USA. – Bolsjevik är jag inte, fast jag tog emot hjälp av en f.d kollega. Också i Tokio höll jag föredrag... Där sa de att kriget snart skulle komma... Synd på de unga doktorerna...

Jag satt i matsalen med den unga norska kvinnan med två små döttrar. Hennes man var officer i norska armén i Kanada, flygskolan kallad. Stackars små flickor – nu finns de nog inte mer – och deras pappa väntar förgäves...

Mitt inne i mina syner kom en doktor och tog pulsen. – F e b e r, sa han övertydligt. – Fyrtio grader – det går nog bra...

– Är ingen räddad mer än jag. fick jag fram.

– Mycket möjligt, vet inte...

– Den japanska båten var en passagearbåt. Varför anfölls den?

– Å, de har ofta camouflerade handelsfartyg ute. Man var rädd.

– Vi var flera amerikaner ombord.

– Beklagar. Man gjorde säkert allt för att rädda dem...

Där låg jag ensam mitt i en feberdima som dolde plågorna. Den där unge mannen som bett barnet kyssa mor – var han också död? Olidligt att vara ensam räddad. – Jag skämdes som en desertör.

En dag flyttades jag upp i överkojen – det skulle komma en patient till i hytten. Man bar in en figur som såg ut som en mumie och lade honom i underkojen. Jag kunde inte se honom mer.

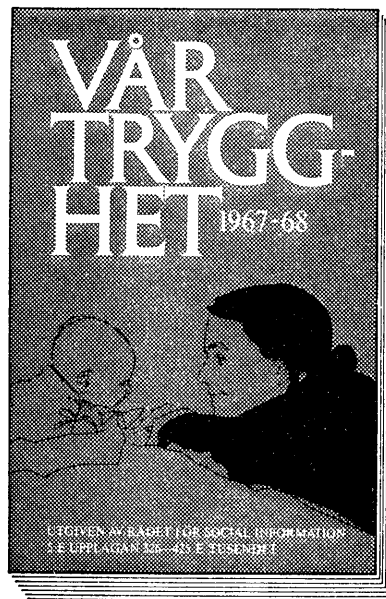
På natten hörde jag orden "Welche Frauen" – och höll handen för munnen av skräck att jag börjat tala tyska i yrseln. Nästa dag fick jag veta att det var professorn som låg i underkojen. Han hade legat i en annan del av det stora fartyget. Nu visste jag att åtminstone en blivit räddad jämte mig.

Men jag önskade att det varit den unge missionären eller norrmannen. Professorn var gammal, tänkte jag. Jag unnade inte de gamla att leva när så många unga måste dö. Och jag kände agg mot pastorn som sagt att försynen befattade sig med oss. Som journalist hade jag fler motbevis än jag hade bruk för. Den höga feberns delirium hade gett rum för en lättare febers retlighet. Hur kunde dessa missionärer tro på Gud i sin dödsstund i de brinnande vågorna?

Jag retade upp mig över mänskligt oförnuft, och när doktorn kom började jag argumentera.

– Tron är som morfin, sade han lugnt.

Vi bör alla ha...

..boken som håller reda på våra medborgerliga rättigheter

På ett enkelt och lättbegripligt språk reder den ut de ofta invecklade reglerna inom socialförsäkringen. Boken redogör också för bostadspolitiken, familjepolitiken och arbetsmarknadspolitiken.

Ett omfattande register gör att man lätt hittar svaren på frågor som: Vilken sjukpenning får jag? Vad gör jag vid yrkesskada? Vad är pensionsgrundande inkomst? Vem kan få bostättningslån? Hur länge får jag studiehjälp?

Utgiven av Rådet för social information med representanter för LO, TCO och Folksam.

Ny aktuell upplaga med 1967 års uppgifter och siffror — 5:e upplagan, 425:e tusendet.

Skaffa den redan idag!

Finns i bokhandeln och på Folksams kontor. Du kan också rekvirera den genom kupongen i denna annons.

Pris endast 5 kr.

Sändes till Folksam, Fack, Stockholm 20.

Jag vill ha ex av Vår Trygghet och emotser inbetalningskort under följande adress:

Namn:

Adress:

Postadress:

vi kv 1967

Den dövar smärtorna, för tillfället. Vi kan inte reda oss utan bedövningsmedel.

Det lät bekant på något sätt. Och förständigt. Jag lugnade mig och försökte sova.

...

En dag kort före jul bars vi på bårar i land på Havaji. Vi lades in på ett sjukhus i en palmlund nära universitetet. Jag kunde senare linka till biblioteket och hämta böcker åt oss båda. De vänliga kväkarna, som skötte oss så omsorgsfullt, gjorde oss friska. De retade mig inte till uppror, tvärtom. Deras lugn och godhet gav mig tro på människan och en vänlig inställning till deras Gud.

Allt var skönt. Bergen och havet. Palmerna, så enkelt skapade. Banan- och avocadoplantagerna, staden Honolulu med dess glada befolkning... Livet började pocka på en fortsättning också för mig.

Min tidning gav mig telegrafiskt uppdrag att skriva om mina upplevelser. Jag skrev min story, enkel och sann som här. Men det dög inte. Den skulle utbroderas – och så fick jag ta bort funderingarna om Gud och likaså professor "Welche Frauen". Annars skulle tidningen göra det själv.

Då sjönk dimman undan som insvept skendet och jag såg med ny klarhet att jag inte kunde gå med på att tjäna halvlögnen. Jag satte mig upp i sängen och skrev ett telegram att jag tog tillbaka min beskrivning. Jag kan höra deras skratt – de behöll den och gjorde om den efter behag. Bilaga: en stor check.

Det var då jag beslöt att gå ifrån inte bara min plats utan hela mitt forna liv. Antagligen skulle jag snart få kallelse till armén. Efter kriget skulle jag börja ett nytt liv – helst på denna sköna ö.

Veckorna gick, och det visade sig att mitt vänstra ben var grundskadat. Knät var stelt och foten behandlades med en serie operationer. Tidvis kunde jag vara uppe gipsad och halta mig fram. Doktorn försäkrade att jag skulle bli arbetsför, fastän knappast som soldat.

Dessa veckor då jag under sömnlösa nätter låg där ensam med min värkande fot, gav mig chansen att tala allvar med mig själv.

Beslutet att börja ett nytt liv hade kommit som en ingivelse, plötsligt men ändå med en hemlig motivering bakom sig. Under den långa sjukhustiden blev jag medveten om mig själv. Jag hade blivit hejdad på vägen och tvingad att tänka.

Kanske hade det ändå inte klarnat så tydligt för mig om jag inte råkat i konflikt med tidningen. Jag såg hur jag missbrukat mitt yrke. Ur den verklighet jag sade mig skildra, plockade jag ut sensationella detaljer som jag överbetonade. Verkligheten förvreds och krängde över åt osanningens håll. Varför gjorde jag så? Av iver att få höra ledningens och publikens hejrop! Denna publik som det var vår uppgift att oupphörligt klia under hakan.

Man telegraferade att den bekante skrotmiljonären Crom-Crom varit med på

båten och bad mig göra ett porträtt av honom. Jag räknade ut att det måste ha varit den gamle mannen med filten om benen som jag senare inte såg till under hela resan. Vad skulle jag säga om honom? Just vad jag sett skrev jag. Det var för litet. Han hade vunnit en impopulär ryktbarhet genom att sälja järnskrot till Japan. Av detta järn gjorde japanerna pansarbåtar, jagare, undervattensbåtar – och började krig med USA. Alla visste att vi sålde järnskrot till Japan, men ingen hade velat stoppa det därför att det gjorde oss, dvs. våra miljonärer, rikare. Crom-Crom var bara en av dem. Han var död nu. Jag kunde inte kläcka mer om honom.

Katastrofen hade tagit bort lusten och därmed förmågan att skriva. Ställd inför döden hade jag genomskådat mig själv, mitt yrke, hela mänskligheten. Jag kunde inte ändra vare sig mänskligheten eller yrket, men kanske kunde jag ändra mig själv. Liksom de anspråkslösa kväkarna kunde jag i stillhet ägna mig åt enkelt arbete som inte krävde en fortskridande förfälskning av min själ!

Jag hade ibland med avund skelat på de skrivare som i lugn och ro knäpade ihop kulturartiklar eller politiska analyser. Men själv satt jag fast på nyhetsavdelningen, där en saks värde graderades så oppåt väggarna! Nyhetsvärde! För en nyhet som i morgon är värdelös kan vi idag bryta nacken av oss. För en nyhet får lödiga kunskaper stå tillbaka. Jakten efter dessa nyheter, som inte ens alltid är pålitliga, har blivit en kultursjukdom...

Nu hade en omskakande upplevelse knäckt mig – och ryckt bort grunden för min hittills så självklara tillvaro. En man utan armar har svårt att skriva maskin – men en journalist utan övertygelse om "nyheternas" värde har varken händer eller fötter i yrket. Jag hade förvandlats som genom en religiös omvändelse. En chock kan ibland ge en blind tillbaka hans syn. Så hade jag fått igen min naturgivna förmåga att urskilja det väsentliga. Inför döden ser vi bättre vad som är värt att leva för!

...

Månaderna gick, vi var framme vid sommaren... Kriget bullrade omkring oss och många soldater såg med avund på min starkt haltande gång. Lyckliga ost, tänkte de hemligt, han slipper...

Jag hade skaffat mig en stuga inte långt från mina kväkarvänner och en jordbit där jag skulle odla bananer och annat nyttigt. Jag hade också skaffat nät för att själv kunna dra upp min dagliga fisk. Min fot var hoplappad, mitt knä var rakt, och min plånbok snart tom. Men jag såg mot framtiden med tillförsikt.

Professorn som gått igenom många ansiktsoperationer började också vara färdig för fortsättning. Han och jag diskuterade i oändlighet. Tur för mig att jag fått en kunig och intelligent kamrat i olyckan. Ibland kom jag ihåg hur jag missunnat honom livet när just han blev räddad – och jag skämdes.

Han satt en dag ute under palmerna och började som vanligt med sina invändningar mot mitt beslut att stanna på Havaji.

– Du inbillar dig väl inte att du använder din begåvning bättre med fiske och åkerbruk, så otränad som du är!

– Nej, jag vet, jag är tränad till skrivare. Jag vill också fortsätta att skriva – men inte s. k. nyheter utan sanningar som jag sett eller själv tänkt ut. Katastrofen har gett mig en svidande lust att avlägga vittnesmål, obedd och ocensurerad. Inte lägga tillrätta efter redaktionens eller publikens förmenta smak. Egentligen är varken redaktörer eller publik så dumma som det ser ut – liksom kvinnorna har bättre förstånd än man kan tro när man ser modekungarnas kreationer. Men – det ska illa så vara! Jag har länge nog tjänat gudinnan massuggestion, nu skall jag leva enkelt, skriva och tänka enkelt om det jag funnit gott och sant för människorna. Om jag kan...

– Du kommer inte att få tid att skriva om du själv skall arbeta för ditt uppehälle! Snart kommer du att avsky fiske och bananodling!

Jag skrattade. – Du vet inte hur lite jag behöver! Här i detta ljuvliga klimat behöver jag inte ens kläder! Och böcker finns på universitetsbiblioteket. Och tid! Tänk bara på att jag slipper telefon! Du borde stanna här och dela min fisk!

– Anej tack! Jag har ju hustru i New York – hon reste dit i tid – mycket klokare än jag. Och hon har räddat sitt kapital! Hon väntar mig – ja, nu hotar hon rent av att hämta mig här... Men jag har sagt ifrån det – i dessa farliga tider...

Jag kände hur han gled bort från mig – in i sina gamla spår. Jag hade fått mitt liv på nytt för att börja om – men han ville använda återstoden av livet på samma sätt som förut... Jaja, han hade kanske ett bättre yrke...

Vi tog avsked på flygplatsen när han reste. Han vågade inte ta båt än en gång. Så slapp han också se tornet vid hamnen med dess hjärtliga lysande hälsning Aloha – tack och välkommen åter!

Ivrigt skyndade jag hem till min lilla vitkalkade stuga bland palmerna. Jag skall sätta upp en bokhylla som jag köpt i Honolulu. Utanför huset hänger mina fiske-redskap. Om en stund skall en ung fiskare komma och lära mig hur man kastar ut nät med utsikt att få något i det. Bananplantorna växer i fina rader neråt stranden – de skjuter upp med otrolig fart. Jag känner mig som en korsning mellan Robinson och Rousseau. En svag lättnad över att kulturens frestelser lämnat mig på samma gång som professorn darrar exalterat inom mig. Han var för gammal – som en rökare eller alkoholist som inte har den fysiska möjligheten att börja om och kasta ut sina nät som människofiskare...

Nu hörs steg på gruset – det är Manio som kommer.

Mitt nya liv börjar.

Luften vi andas

referat av Edith Andréasson

På morgonen den 26 oktober 1949 fick invånarna i den lilla staden Donora i USA en dödlig varning från luften. När folk gick till sina jobb på morron låg en tung dimma över stan och blev hängande kvar i den stillastående luften. Fabrikerna och bilarna fortsatte släppa ut rök och luften blev allt tjockare. Små partiklar började dala ner och täcka husen, trottoarerna och gatorna. I beläggningen satte bilar och gående tydliga märken. Inom fyrtioåtta timmar hade sikten blivit så dålig att folk fick svårt hitta hem.

Donoras läkare fick snart ta emot en massa människor. De klagade på att de hade svårt att andas, att halsarna var såriga och att de kände kvälningar. De kom med rinnande näsor och svidande ögon. Inom de närmaste dagarna, innan ett ordentligt regn hade sköljt luften ren, hade nästan hälften av den lilla stans invånare blivit sjuka. Tjugo människor dog, och en mängd hundar och katter och fåglar dog av dimman.

Meteorologerna fann vid sin undersökning att dimman hade orsakats av att luften i skikten ovanför den luft, som var närmast marknivån, hade blivit varmare än luften närmast marknivån. Denna temperaturomkastning kallar de "inversion". Då hindras normal luftcirkulation. I normala fall stiger den varmare luften nere vid marken uppåt och "vädrar ut" föroreningarna. Denna gång fungerade varmluften i det högre luftskiktet som ett lock som effektivt stängde inne alla luftföroreningarna. Sådana inversioner är inte något nytt, men nu stod det chockerande klart för hälsovårdsmyndigheterna i Donora att sådana dimmor utgör ett dödligt hot mot befolkningen i samhällen med växande industri- och luftföroreningar.

London

Detta fick London en allvarlig påminnelse om den 5 december 1952. Då låg en dimma över staden. I början brydde sig knappast någon om den, vana som alla var vid att andas "ärtsoppa", som de kallar det. Men denna gång blev dimman kvarhållen genom en inversion på samma sätt som i Donora. Luften tjocknade allt mer som den fylldes av röken från skorstenar, järnvägslok och bilar. Inom tre dagar var luften så tjock att londonborna inte kunde se mer än en armlängd framför sig. Bilister och andra fordonsförare måste stiga ur sina åkdon och gå alldeles intill gatuskyltarna för att se var de befann sig. Poliserna satte på sig gasmasker. Sjukhusen fylldes med folk. Efteråt kunde luftvårds-kommissionen i London konstatera att under de fyra dagar som dimman varat, fyrtusen fler människor än normalt hade avlidit. De närmaste två månaderna efter

dimman steg dödssiffran med ytterligare åttatusen utöver vad som var normalt i London för perioden.

Detta är bara ett par exempel på vad som händer tid efter annan i världens industriområden. Vetenskapsmännen beräknar att tusentals personer dör årligen som en direkt följd av förstörd andningsluft.

Barn leker i gasmask

Ett stycke utanför Tokio, i hamnstaden Yokkaichi, är skolgårdarna som överallt annorstädes fyllda av lekande barn. Men deras skratt och stöj är dämpat av gula masker, impregnerade med kemikalier som skydd mot gasutsläpp från stans petrokemiska industri.

I Tokio måste trafikpoliserna gå till sina stationer varje halvtimme för att andas ren syrgas när de tjänstgör i svårt luftförorenade distrikt.

Vad är det för galet med luften?

Vad är det för luft som skadar eller dödar människor, fräter upp statyer och nylonstrumpor, drar färgen från husen eller missfärgar husen och täcker gator och trottoarer med giftig beläggning?

Huvuddelen av luftföroreningarna utgörs av stoftpartiklar (mest sot) från bilar, värmeanläggningar i bostadshus, kraftstationer och fabriker. Men luften innehåller också giftgaser. I första hand kolmonoxid (kolas) och svaveldioxid. Det allvarliga är att de fasta smutspartiklarna slår sig samman med giftgaserna. Gas, som på detta sätt häftas vid partiklar tränger djupare ner i lungorna än vad gasen skulle förmå av sig själv.

Luftföroreningarna överskrider landgränserna

Hälsovårdsmyndigheterna i Lund rapporterade den 28 augusti i år att Lund, som saknar stora smutsande industrier, har sämre luft än Göteborgs centrum. Detta inträffar när vindarna är sydvästliga. Då för vinden med sig förorenad luft från industriområdena i nordvästra Tyskland och Köpenhamn.

Att tyskt sot kan förorena luften i Skåne förstår man när man får närmare information om luftens beskaffenhet i Nordrhein-Westfalen. Det finns fabriker i Ruhrområdet som släpper ut ända till 400 ton stoftpartiklar dagligen, och kemiska fabriker som dagligen släpper ut 500 ton svaveldioxid i luften. Ruhr är ett av världens tätaste industricentra. Myndigheterna i området är så oroad över luften att de förbjöd motortrafik på vägarna i femton distrikt vid extremt hög luftnersmutsning från industrierna.

Skador på växtligheten

Också växtligheten lider stor skada av den förorenade luften. Först går larverna under, sedan träden och skogarna. "Nu har rökskadorna nått en sådan omfattning", skriver dr Krebs beträffande förhållandena i Nordvästtyskland, "att skogshanteringen i vissa områden är omöjlig". Svaveldioxiden påverkar fotosyntesen, andningen och avdunstningen hos växterna. Den medför torkskador, missfärgning, förminskad tillväxtförmåga, barrbortfall, bladfläckar. Trädens fröproduktion och frönas livskraft blir störd och en naturlig återväxt försvåras eller omöjliggörs.

Skador på människor

Förorenad luft, som skadar växter skadar naturligtvis, som redan nämnts, också människor och djur, trots att dessa uthärdar avsevärt högre koncentrationer av luftgifterna än växterna. Skadorna på människor ger sig främst tillkänna i form av förgiftningar i blodet, anemi, skador på lungorna, aptitnedsättning, kronisk bronkit, huvudvärk, nervositet, sömnlöshet, lungcancer och en ökad mottaglighet för infektionsjukdomar. Enligt undersökningar vid Leipzigs universitet kan också skador uppträda på arvsanlag.

Maskinen är liksom människan en syreförbrukare

Människan förbrukar för sin näringsomsättning ungefär en fjärdedel av syret i inandningsluften. Resten andas hon ut tillsammans med kväve och kolsyra. En människas dagsbehov utgör cirka 500—700 liter syre.

En bilmotor förbrukar hela den syre-

mängd den tar upp, och stöter, förutom kolos, ut ungefär femhundra gånger så mycket kolsyra som en vuxen människa. För en hundramilafärd förbrukar en bil omkring 350 kg syre, vilket motsvarar vad en människa ungefär behöver för sin andning under ett år. Katastrofal blir disproportionen i syrekonsument mellan människa och maskin om man till det adderar det syre som den tekniska energiproduktionen förbrukar. Och förbrukningen av organiskt bränsle: kol, olja, naturgas, etc., bara ökar.

Syrefabriken naturen

Bortsett från luftförstöringen genom industrin och bilarna utvecklar sig således också själva syreförsörjningen till ett problem för sig. Huvudproducenten av syre är det gröna växttäcket. Genom en storartad process framställer växterna stärkelse och socker (mat) ur kolsyra och vatten, med solljuset som energikälla. Vid processen frigörs syre. Detta syre förbrukas av människor och djur samt av maskiner, dvs. vid produktion av teknisk energi. Skulle vi nu bränna upp samtliga bränslen: kol, olja, naturgas, torv osv. som finns på jorden skulle hela den syremängd som förekommer i luften gå åt till att underhålla förbränningen. Ty under loppet av årmiljonerna har, under hand som växtligheten utbredd sig på jorden, luftens kolsyra tagits om hand av växterna, medan syre bildats och anrikats. En stor del av de produkter, som byggdes upp under dessa långa tidsrymder lagrades i form av organiskt bränsle (kol, olja etc.). Syreproduktionen var således större än syreförbrukningen. Detta var också en förutsättning för att högre levande varelser överhuvud taget skulle kunna uppstå och existera på jorden.

Att bryta ner dessa organiska fossila bränslen skulle ta samma oerhörda mängder syre i anspråk som frigjordes då de byggdes upp. (Det är denna nerbrytning som pågår i dag.) Genom en okontrollerad förbränning slår man in på en tillbakagång. Att vi redan är på väg tillbaka bevisas därav att luftens kolsyrehalt ökat märkbart.

Växtligheten försvinner

Sedan århundraden tillbaka har man kunnat konstatera ett mycket kraftigt borttynande av grönområdena på jorden. De gamla kulturstaterna kring Medelhavet har nästan fullständigt förlorat sina skogar. I Sydamerika, Australien och Nya Zeeland har skogarna skövats för att lämna plats åt betesmark. Några årtionden räckte för att spola bort den blottlagda myllan och ersätta den med ofruktbar öken. I Sydostasien har de förr så stora skogsarealerna gått tillbaka och utgör nu endast elva procent av landytan. En kortfristig industriell-kapitalistisk förstöring av de mycket stora skogsområden har ägt rum i östra USA, där en jättelik träindustri ätit sig in i ett en gång till synes outtömligt skogsområde. Där gick skogsarealen ner till bara nio procent av den tidigare utbredning.

Detta är fakta. Hårda, nakna tal, som berättar om människans hänsynslösa framfart.

Problemet är globalt

Under tiden stiger syreförbrukningen snabbt. Med pipelines och petrokemisk industri står vi mitt uppe i oljeåldern. Den tekniska energiproduktionen slukar ofantligt mycket mer syre än vad människorna behöver för sin andning. Försöker man sig på en prognos över den kommande förbrukningen av organiskt bränsle utifrån en accelererande utveckling som hittills har vi att se fram emot en oerhörd stegring av den tekniska syreförbrukningen i hela världen.

Bortfall av grönområden å ena sidan, med åtföljande minskning i syreproduktionen; folkökning och ökad teknisk energiproduktion å andra sidan, med stigande syreförbrukning som följd, kommer att leda till att underbalansen i syrehushållningen småningom antar oanade mått. Då kan den plötsligt, trots det för handen varande jätteförrådet, bli en ödesdiger tyngd i vågskålen.

Vi måste garanteras rätten att andas

Dr Krebs avslutar sin artikelserie i Neue Züricher Zeitung, som jag här, tillsammans med en artikel i Time gjort sammandrag av, med att uppfordra den allmänna opinionen att kräva radikalåtgärder för att hejda luftförgiftningen och misshushållet med luftens syreförråd. "Kostnaderna får därvid inte spela någon roll", skriver han. "När det gäller människors, djurs och växters hälsa får affärsintressena stå tillbaka." Han fortsätter: "Vi vet ännu mycket litet om de många problem vi blir ställda inför. Om man hade förklarat för femtio år sen, att det skulle kunna uppstå brist på friskt dricksvatten i Schweiz, att badstränder måste stängas kring de friska klarblåa alpsjöarna på grund av vattenföroreningar, eller att staden Basel måste utsträcka sitt landleende efter vatten ända till Bodensjön och Vierwaldstättersjön skulle man inte blivit tagen på allvar, folk skulle ha lett medlidande åt dessa påståenden. Några få årtionden har emellertid räckt till för att göra frågan om friskt vatten åt den schweiziska befolkningen till ett av landets mest brännande problem. På samma sätt kommer det att gå med luften om människorna, som hittills, förstör de naturliga livsunderlagen. Faran ligger ännu i framtiden... Gör den det? Står den kanske inte för dörren? Under alla förhållanden hotar den generationerna som kommer efter oss. Naturen är tålmodig. Men en gång kan hennes tålmod ta slut. Då blir hon brutal. Låt oss inte ställa naturen på för hårda prov", slutar dr Krebs.

Ansaret faller på vår generation. Det är nödvändigt att varje människa, varje myndighet blir medveten om faran. En första åtgärd blir en omfattande och effektiv lagstiftning mot luftnersmutsningen. I långa loppet kan nya energiformer, såsom kärnenergi och elektriska bränsleceller ändra förhållandena på ett sätt, som är radikalt nog att garantera människorna rätten att andas.

Edith Andréasson

Litteratur

Utdrag ur artiklar i Times 27/1-67 och ur en artikelserie i Neue Züricher Zeitung aug. -65 av överförstämestare dr E. Krebs.

Dagbok . . . (efter samtal med min vän Rut Adler)

Morgonen börjar bra. Rut har drömt om vad MORAL i verkligheten är.

(Hedningarna som icke hava lagen men dock veta i sina hjärtan vad rätt är . . .)

Moral är NATUR. Inte religion. Moral är en inifrån kommande självklar och bjudande kraft att i det egna och det helas intresse leva och låta leva så att man uppnår högsta form av medvetenhet. Etik springer ut från naturen. Inte från kyrkor eller religiösa system. Men kyrkorna och de religiösa systemen har tagit moralen på entreprenad. När kyrkans anseende sjönk till följd av dess maktmissbruk så sjönk också moralens anseende.

Många människor utanför kyrkorna gjorde misstaget att identifiera kyrka med moral. Det är fel.

Tag moralen ut ur kyrkan, och människorna skall bli medvetna om den etik naturen lagt ner i deras hjärtan, de må vara religiösa eller inte.

Moral är Självbevarelse. Moral är Nödvändighet. Man finner den i den stränga och mjuka skönheten hos en blomma, hos ett träd. Betrakta en gång en ros. Betrakta den under begrundan. Den är skön, funktionell och moralisk.

Edith Andréas

av Edita Morris

IX.

Tack och lov, nu är vi snart i Katase! Men så jag ser ut! Mitt hår är rufsigt, och jag tappade en sandal när "påskjutaren" knufade mig ombord på tåget. De får använda hela sin kraft för att få in oss alla. Ja, det är inte deras fel. När jag sa till "påskjutaren" att jag tappat min sandal, svarade han hövligt att dussintals försvinner dagligen i Tokyo. Helt enkelt försvinner! Bara – blir borta!

Det är härligt att bara få sitta i Katase-bussen efter min kamp. Den stannar nästan vid varje hörn så jag har gott om tid att tänka igenom gårdagens händelser. Nej, jag beslutar att jag inte skall nämna Tansos namn för Sam – trots alla de tårar jag grät i går kväll. Hur skulle en amerikan kunna förstå varför min vän måste begå brott? Sam bodde i det övergödda Denver medan tusentals föräldralösa barn åt råttor, bestal lik och knivstack vuxna för några paltors skull. Jag förstår varför Tanso blev Tanso. För jag var i Hiroshima efter bomben.

"Ka-ta-se!"

Jag bugar mig för chauffören till avsked. Jag öppnar min gröna solfjäder, hoppar av bussen och bestämmer att gårdagens händelser får inte förstöra Sams fridag. Var det inte därför jag övertalade honom att fara till havet i morse, och lovade att komma efter när jag hjälpt Morioka-san genom denna pinsamma dag? Jag vill inte att Sam skall bli inblandad i vår Hiroshimatragedi som han blev för några år sedan.

"Hej där! Goddag på dej, Yuka!"

Sam är en lyckans ost! I hans land går det an att omfamna folk offentligt. Jag måste låta honom krama om mig fastän det är oartigt att äckla folk genom att öppet visa sina känslor. Jag älskar Sam. Men jag stelnar när han omfamnar mig, och han släpper mig genast.

"Jag tappade min sandal," säger jag för att hjälpa oss över detta känslofulla ögonblick.

"Bry dig inte om det. Sparka bara av den andra också," skrattar Sam och drar mig med sig till ett av musselständerna på stranden.

"Vi ska äta några klibbiga musslor, och så ska vi vandra ner till havet när det blir

mörkt. Jag har ordnat alltsammans," säger Sam, och beställer musslor och risvin i samma andetag.

Han strålar. Maeda säger att lycka är lika verklig som solljuset självt och att han en gång såg den stråla ut från en stor pumpa. I dag strålar lycka från Sams solbrända bröst.

"Ja, jag har arrangerat allt," säger han igen. "Lämna allt åt mig, raring."

Vad annat kan jag göra? Mannen måste bestämma allt. Jag tycker så synd om de vackra amerikanska damerna som alltid skiljer sig eller blir övergivna, som Sams allvetande fästmö. När allt kommer omkring, säger moster Matsui, så tog det japanska kvinnor tusentals år att lära sig hur charmerande det är att inte vara den som bestämmer.

Nu har det blivit mörkt. En avtagande augustimåne är röd som ett övermoget äpple, och ser ut som om någon hade bitit i den.

"Det där är O-Tsuki-Sama däruppe," säger jag till Sam.

"En stilig flicka. Vi ska skåla för henne, älskling."

Så vi dricker till den gyllene månens ära och Sam ber mig att sjunga för honom som jag brukade göra när han var inackorderad hos oss i Hiroshima. Skall jag sjunga en månsång? Att sjunga kommer att hjälpa mig att ge utlopp för mina känslor, och hindra mig att spricka av kärlek.

"Rund, rund, rund –
som en tekopp..."

"Eller som ditt ansikte, Yuka," säger Sam, "Runt, runt, runt som min älsklings ansikte."

Han hjälper mig upp. Våra ouppätna musslor ser förebrående på oss, men Sam tänker inte på mat. Han skyndar med mig ned för stranden, långt bortom matständerna och de sena badande.

"Yuka, vi är framme!"

"Framme?"

"Det här är vårt första hem, raring! Tit-ta! Jag bäddade sängen i eftermiddags och grävde en sandkudde för ditt huvud. Är det inte dags att lägga oss?"

Jag trycker kinden mot amerikanens arm.

Vid vattenbrynet har Sam ritat en bädd med ett sandlakan och ett stort monogram.

"Y. W." Yuka Willoughby? Ja, Yuka Willoughby!"

"Vi har just börjat hushålla så vi har inte många möbler," förklarar Sam. "Bara en säng – och det stora badkaret där ute. Det största badkaret i världen!"

Jag sjunker ned på sanden. Åh, så mjuk den är! Sam lägger sig bredvid mig, och ser upp mot stjärnorna vilka lyckligtvis är våra enda vittnen. Han famlar efter min hand.

"För att säga sanningen, Yuka, när vi kommer till Kalifornien så är det ungefär allt vi kommer att ha," säger han. "En säng och ett badkar. Jag är fattig. Och jag kommer nog alltid att bli fattig."

Kalifornien! Jag känner hur mitt hjärta bultar och gömmer mitt ansikte med armen. Ska jag verkligen fara till Kalifornien – som "Yuka Willoughby"? Vilket underligt sätt att fria. (Men skulle inte våra äktenskapsmäklare verka lika underliga för en västerlänning. Tanken att Sam skulle ha en medlare för att gifta sig med mig är för komisk.)

Han sitter upp, och drar upp mig också. Han gör ett tecken att jag skall knäböja bredvid honom.

"Vad heter hon – den ärade månen, Yuka?"

"O Tsuki Sama."

"O Tsuki Sama? Yuka, låt oss gifta oss inför din japanska måne. Vill du ha mig till make? Säg efter mig: jag tar dig till min äkta make, Sam."

Make! Nu förstår jag att detta inte är ett amerikanskt skämt. Sams ansikte som är vänt mot månen, ser allvarligt ut, och jag repeterar sakta.

"Jag tar dig till min äktande make, Sam."

"Inte äktande – äkta, Yuka. Jag tar dig till min äkta make."

Jag börjar darra. Men när Sam drar mig till sig, gör jag motstånd. Jag längtar efter honom för mycket! Han släpper mig, och jag ropar till, för det gör ont i kroppen att inte vara en del av Sam. Jag gömmer ansiktet vid hans bröst. Så hans hjärta bultar! Eller är det mitt eget hjärta jag hör? Jag vet inte. Jag vet inte längre vem som är Sam och vem som är jag.

* * *

Herre Gud! Gryningens vita handduk har torkat bort stjärnorna från himmelen. Vi måste ha sovit i timtals i varandras famn. Innan Katase vaknar och rör på sig, måste Sam och jag ha gett oss iväg. Jag skakar på honom försiktigt.

"Vakna," viskar jag i hans öra. "Vakna, älskling."

Så naturligt detta "älskling" låter! Det är första gången i mitt liv jag använt ett kärleksord eftersom de inte finns på vårt språk. Har mitt äktenskap gjort mig till en amerikanska så fort?

"Taxi-i!" ropar Sam.

Jag förebrår honom för hans slöseri, och Sam säger med ett brett leende att jag redan talar som en "hustru".

"Det är bra," säger han. "För vi måste spara ihop åt familjen som vi ska ha när vi blir riktigt gifta. Jag vill ha en jättefamilj! En fru-san och en massa små ungar!"

I bilen sitter vi tätt intill varandra. Så fort den slukar de mil som det tog bussen timmar att äta upp i går! Gatljusen släcks, och några morgontidiga butiker har redan öppnats när vi åker in i Tokyo.

"Fan! Vi är redan framme," jämrar sig Sam.

"Men vi träffas igen om ett par timmar," tröstar jag honom när bilen stannar framför Keikos lilla hus. "Jag ska vara färdig klockan tolv, Sam."

"Ja – klockan tolv."

Åh, jag är för lycklig! Jag har haft sån tur! Jag står där och ser efter Sams bil, och jag bugar och vinkar.

"Nakamura-san!"

Jag rycker till. Vem är det som ropar på mig innan dagen har börjat? På andra sidan gatan får jag syn på den trevlige bagaren, som har den röda telefonen. Han vinkar till mig så ivrigt att det vita mjölet flyger från hans fingrar i det pärlskimrande gryningsljuset.

Himmel! Det måste vara Morioka-san som ringer, tänker jag och skyndar över den gropiga lilla gatan. Jag trampar på en tom leksaksballong som någon unge glömt kvällen förut. (Den skrupna, skära ballongen kommer mig att längta efter mina egna barn.)

"Ett interurbansamtal till er," säger konditorn. Han kväver en gäspning efter sin långa baknatt. "De försökte att få fatt på frun i går kväll. Var så god och ring interurbanbordet!"

Åh, jag måste tvinga mig själv att vara lugn! Jag är glad att jag låter behärskad när jag talar med telefonisten; om en stund hör jag en röst som jag genast känner igen.

"Maeda-san!" ropar jag.

"Yuka, det har hänt nånting. Du måste ta flyget idag på morgonen. Flyget – inte tåget! Kan du höra mig?"

Jag bekämpar en impuls att ropa Ohatus namn. Jag får inte låta hysterisk. (Maeda avskyr brist på självbehärskning.) När jag talar låter det som om jag frågade något helt vanligt.

"Mår lilla syster bra?"

"Ohatsu har just fått sitt barn. Det är därför jag ringer."

"Är hon – är hon... död?"

Nu har jag gripits av panik. Trots mina ansträngningar låter min röst ful och gäll. En plåt med nygräddade riskakor som konditorn satt ut att kallna, tycks höja på sig och sväva i luften. Maeda måste upprepa två gånger att Ohatsu mår bra innan jag förstår det. Min lättnad är så våldsam att jag sjunker på knä på trottoaren. Jag snyftar. Bagaren ger mig ett glas vatten, men jag skjuter det ohövligen åt sidan.

"Ohatus barn skulle inte komma förrän om två veckor," säger jag. En ny fruktan har gripit mig. "Lever – lever barnet?" Min röst är lika hes som Maedas.

"Ja, ja," svarar han, "Men din syster vill att du ska komma. Ohatsu **behöver** dig, ropar Maeda. "Yuka, kom hem genast!"

Min rädsla växer. Jag vet inte vad jag är rädd för, men jag har skräcken i min röst. Maeda-san! Vad har hänt?" ropar jag, men jag hör bara ett surrande ljud. Sedan kommer där ett utdraget mekaniskt tjut, som en katts jamande. "E-e-z-z!" Telefonisten säger att Hiroshima har brutit.

Jag försöker stiga upp, men jag snavar. Bagaren hjälper mig. Ett sånt älskvärt ansikte han har! Det liknar hans riskakor. Hans russinögon skiner av vänlighet.

"Jag kunde inte hjälpa att jag hörde, frun. Ni talade om Hiroshima, inte sant?" frågar han med ett sådant tonfall att jag känner en liten rysning i ryggen. Vad skulle jag inte ge för att kunna ropa, "NEJ!"

Plåten med de gyllene riskakorna svävar ännu en gång i luften. Den flyger fram och tillbaka innan den slår sig ner på trottoaren.

"Hiroshima är min hemort," säger jag, och det känns som om jag avlagt en skamsen bekräftelse. För min stad är den mest ohyggliga staden i världen, och vi – de överlevande – är – ohyggliga också med vårt förgiftade blod. "Jag kommer från Hiroshima. Jag är – född där," viskar jag, och skyndar mig över den smala bakgatan.

Keikos dörr är stängd, och hennes gula katt sover på verandan. Kanske det är bäst att jag inte väcker henne, bara tar den första bussen till flygplatsen. Oj, jag glömde att tacka bagaren för hans snälla glas vatten! Maeda säger att det visar ett fel i karaktären om man glömmar att visa tacksamhet! (Gud, så förtvivlad hans stackars röst låt!) Jag springer över gatan, och bugar mig för konditorn.

"Tack! Tack tusen gånger, ärade konditorn."

Åh, vad jag önskar att han inte såg på mig så medlidsamt.

* * *

X

Jag har alltid undrat hur Hiroshima såg ut från luften – hur fiskmåsarna såg staden när de flög in över våra nya, höga hus. Nu vet jag. Fiskmåsarna har tur! De vet inte att det nya Hiroshima är byggt på förvrid-

na järnbalkar och människoben – på askan av en förgången lycka. Ingen människa borde anlända till vår stad med flyg – Sam allra minst. (Åh Sam, käre Sam, jag måste ringa till dig så fort jag vet vad som har hänt – så fort jag har talat med Maeda-san.)

Maeda!

Jag stirrar på honom medan jag skyndar mig mot utgången. Jag har gripits av panik liksom när jag talade med honom i telefon i morse. Varför har min gamle vän kommit hela vägen till flygplatsen för att möta mig? Är det – är det för att han inte vill att jag skall träffa Ohatsu innan jag har talat med honom? Ack, vad som än hänt lilla syster så skall jag ställa det till rätta! Det har jag gjort sedan hon inte var längre än en blomstjälk.

Men Maeda-san är inte ensam. Bredvid honom står en vithårig man som jag tycks känna. Så underligt! Är det inte Hiroos far som Ohatsu och jag hade den äran att dricka te med en gång? Men vi hade också äran – att följa honom till graven. Plötslig förstår jag vem den vithårige mannen verkligen är. **Hiroo!** Hiroo med vitt hår! Jag undertrycker ett skrik. Han och Maeda bugar djupt när jag går dem tillmötes, och jag stannar och besvarar bugningarna. Sedan skyndar jag framåt, och jag tycker att flygpaviljongen håller på att falla över mig. Min gamle väns röst påminner mig att jag måste uppföra mig korrekt.

"Om du inte har mer bagage, så låt oss gå genast, Yuka."

"Ja, Maeda-san."

Jag skyndar in i flygpaviljongen, och inte för ett ögonblick har jag vågat möta min vithåriga svågers blick. När jag följer Maeda in i spårvagnen som skall ta oss till Hiroshima, är Hiroo inte längre med oss.

* * *

"**Nu**, Maeda-san! Tala om för mig nu!"

Vi sitter på hans tankesten i trädgården utanför hans hus, min gamle vän och jag. Men fortfarande säger han ingenting. I stället lyfter han fingret och pekar på den varma sommarhimlen.

"Solenergin har ännu inte använts i mänsklighetens tjänst," säger han allvarligt, och jag tvingar mig själv att lyssna. "Detsamma gäller om kärlekens kraftkälla. Hela kvällen i går satt jag på min sten och tänkte. Och jag blev klar över detta: om vi människor inte snart börjar ösa ur kärlekens kraftkälla, så är vi förlorade. Oåterkalleligen förlorade, Yuka."

"Kärlekens kraftkälla?" frågar jag.

"Ja. Kärleken är en lika väldig kraftkälla som solen. Den skulle kunna förvandla vår jord. Nu härskar hatet – det är hatet som möjliggör krig – hatet som gjorde Hiroshima möjligt."

Åh, han spänner mina nerver för hårt!

"Maeda-san," ropar jag. "Maeda-san, tala till mig! Varför är inte barnen här? Mår de – mår de bra?"

"Ja, ja," svarar Maeda snabbt. "Jag har

lämnat dina barn med din moster Matsui för ett par dar. De mår bra."

Jag har börjat darra. Hiroos vita hår och det faktum att mina barn har sänts bort övertygar mig att vår familj har drabbats av en förfärande olycka.

"Maeda-san, vad är det med lilla syster? Har hon – förlorat förståndet? Är det **det**? Omigen skakar min vän på huvudet.

"Håll mig inte i ovisshet längre. Tala med mig, Maeda-san," tigger jag, och jag hör att min röst blivit gäll.

Maeda sitter tyst ännu en stund. Han är lika stilla som stenen han sitter på. Det är som om min gamle vän inte ens andades.

"Bered ditt inre för en stor sorg, Yuka," säger han slutligen. Det som jag ska berätta för dig är en – helt ny tragedi. Ny på vår jord! Ohatsu har genomgått något som kanske många kvinnor måste gå igenom i framtiden. Det är säkert. Om människorna inte öser ur kärlekens kraftkälla! Ohatsus son..."

Maeda tvekar. Jag ser bort från hans plågade ansikte och fäster blicken på en blå fjärril som har slagit sig ner på min arm.

"Pina mig inte, Maeda-san. Berätta för mig om Ohatsu – son," viskar jag.

"Det – det är egentligen inte en son," svarar han.

"Tala, Maeda-san! **Tala!**"

"Det är ett missfoster!"

Nu är ordet sagt. Det är det ord som vi i Hiroshima aldrig nämner på grund av vår ohyggliga rädsla. Men på denna augustidag – i Maedas vackra lilla trädgård – har ordet blivit sagt. Och jag har en egendomlig känsla att jag vetat hela tiden att detta skulle hända – alltsedan Hiroo – i strid mot sin fars önskan – gifte sig med den strålförgiftade Ohatsu.

"Yuka, du måste få veta det värsta," säger Maeda. "Detta är något som jag inte kan bespara dig. Det är inte en olycka som jag kan meddela dig litet i sänder."

Jag sitter orörlig. Jag trycker knogarna mot munnen.

"Yuka, Ohatsus barn har ett huvud som ett ägg. Ansiktet har inga ögon – ingen näsa. Det andas genom en springa nära hakan. Om den stackars varelsen har någon hjärna kan doktor Domoto inte säga. Jag har träffat Domoto och..."

Maeda-san kan inte fortsätta, men han **måste** fortsätta. Maeda har också ett ångestberg att bestiga.

"Domoto vill inte uttala sig om orsaken till denna monsterfödelse. Han säger att missfoster föds överallt i världen – men vi Hiroshimabor vet att där är för många sådana födelser i vår stad. Åh, Yuka, Hiroshimas frön är besmittade, och de kommer att blåsa omkring världen under kommande århundraden..."

Maeda-san gråter. **Maeda-san!**

Jag ser hans tårar falla på tankestenen. Ack, varma små droppar, ni är mig kära! Ni hör till en värld som jag lämnat för alltid – en värld av sorg och glädje, av tårar och skratt. Jag har gått in i ett annat universum. Under denna sista minut har jag förstått att vi överlevande är offer för ett krig utan slut, ett krig som började med svampmolnet, men som kan utplåna framtiden.

Jag stiger sakta upp.

"Maeda-san, jag går. Där finns en tolvbuss till Kiosoko. Kom inte med mig till grinden," ber jag, rädd att mitt nya ansikte skall skrämma min blide vän – den blide gamle Maeda som fortfarande kan gråta.

Jag hör hans kimonoärmar prassla, och vet att Maeda förstår och har dolt ögonen i deras veck. Hans röst når mig dämpat.

"Bara **dig** – Ohatsu vill träffa bara dig, Yuka..."

I Hiroos hus under cypresserna är alla dörrar stängda. Varken Hiroos mor eller den gamla tjänaren syns till. Sitter de hopkrupna i något halvmörkt rum, vaggande

fram och tillbaka i sorg? Jag tar av mig sandalerna, och glider ljudlöst mot Ohatsus del av huset.

"Får jag komma in?" frågar jag och öppnar skjutdörren. "Får jag, lilla syster?"

Jag bugar mig i riktning mot Ohatsus bädd. Men personen jag besöker är inte min syster – hon är inte flickan vars vackra kropp jag vårdat sedan barndomen. Ohatsu-san hör till ett helt nytt slag av människor – en art som fortplantar missfoster. Jag bugar ännu djupare, och mumlar några artiga ord. O, himmel! Om jag bara kunde skjuta upp ögonblicket då våra ögon måste mötas.

"Stora syster..."

Den älskade rösten! Den mest älskade rösten på jorden. Jag tar ett steg framåt, plötsligt helt ivrig, men innan jag når sängen hejdas jag av min systers hand. Jag förstår. Min lilla syster vill inte ha en upprörd scen, och jag ger efter för hennes önskan. Jag knäböjer på mattan, och vi stirrar på varandras ansikten. Hennes är oförändrat, lika oförändrat som hennes milda röst. Och hennes ögon är lugna. Allt för klara och lugna?

Åter lyfter min syster handen, och denna gång pekar hon på skjutdörren som leder in till nästa rum. Jag grips av panik. Varelsen – varelsen är således där inne i det glada lilla rummet som Ohatsu och Hiroo inrett för sin blivande arvinge och fyllt med mjuka babyleksaker och lyckobringande fåglar. Måste jag se honom – nu? Men Ohatsu skakar på huvudet.

"Var inte rädd, stora syster. Ingen utom jag kommer någonsin att få se honom," säger hon. "Men det finns något därinne som jag vill att du ska titta på. Kom sen tillbaka hit. Jag vill tala med dig – efteråt."

Åh, våra roller är ombytta! Nu är det lilla syster som ger order, och jag som lyder. Vad är det för en majestätisk person som tagit sin bostad i Ohatsus bräckliga kropp? Vilken mäktig röst är det som ger order med Ohatsus silkeslena stämma? Jag smyger på tå över mattan, öppnar skjutdörren ljudlöst, och min blick faller på babykorgen med dess blå gardiner. (Blått åt en pojke. O, Gud!) Gardinerna med de glada volangerna är fördragna och döljer helt varelsen där innanför. Jag hör mig själv stöna av lättnad. I samma ögonblick får jag syn på porträttet på Hiroos staffli.

Ack! Målningen föreställer Hiroo själv, och liknar den jag stått och beundrat för några veckor sedan. Även på denna tavla ser den unge fadern ner på ett litet bylte i sin famn. Men nu är hans hår vitt och hans uttryck av fasa visar hur vedervärdig varelsen i sjalen är. Missfostret! Ohatsus missfoster! Gud, Gud! Jag döljer ansiktet i händerna, som känns iskalla mot mina kinder. Sakta drar jag mig bakåt, och söker blint efter skjutdörren till min systers rum.

"Stora syster! Hiroo målade porträttet under en natt," säger Ohatsu. "När han kom ut ur rummet i gryningen – hade hans hår blivit vitt."

Minnesmärket
över de dödade
i Hiroshima 1945.
Foto: Riwwin,
Stockholm.

Jag knäböjer bredvid Ohatsus bädd. Samtal har blivit omöjligt mellan oss. Vi två Hiroshimasyster har kommit till ett rike där ord är meningslösa. Efter en lång tystnad talar Ohatsu.

"Stora syster, jag har beslutat något. Osima-klippan – jag ska kasta mig ned för den i morgon kväll i solnedgången."

Jag böjer huvudet.

"Ja. Så är det bestämt djupt inom mig. Mitt barn och jag ska dö tillsammans. Jag har två skäl."

"Ja?"

"Hiroo måste gifta sig igen och få normala barn. Han kommer inte att göra det så länge jag lever. Du förstår, han älskar mig för mycket, stora syster."

Ohatsu ger mig en blick som jag aldrig förr sett i hennes ögon. Med djup känsla säger hon.

"Varje frisk ung man har rätt att få barn, inte sant? Ingen man bör frukta att han en dag ska hålla ett missfoster i sina armar. Kom ihåg det i ditt eget liv, stora syster,"

säger Ohatsu, och medan hon talar ser hon mig djupt, djupt i ögonen.

Jag ville skrika högt. Jag kommer ihåg augustimorgonen när bomben föll, minns med fruktansvärd klarhet hur jag sprang till floden i regnet som var bemängt med utfall från bomben. Det dränkte oss alla in på bara kroppen. Varje droppe var lika radioaktiv som svampmolnet självt! Som vetenskapsman kan doktor Domoto tveka om att säga att strålningen orsakar missfoster. Vi överlevande **vet!**

Med stor ansträngning behärskar jag mina anletsdrag, och väntar på vad Ohatsu ytterligare har att säga.

"Det finns ett skäl till för det jag ämnar göra, stora syster."

"Ah-h?"

"Mitt självmord är min gåva till freden," säger Ohatsu. "Om min uppoffring blir känd, ska den kanske väcka kvinnor från deras långa sömn. De kommer att protestera. För det som hände mig kan hända många – en dag."

Min lilla syster lutar sig tillbaka mot kudden. Hon är så utmattad, så vit! Efter några ögonblick reser hon sig på armbågen.

"Stora syster, jag har bara en sak att ge livet. Det är min död."

Jag drar ett djupt andetag. Milda himmel! Och jag som alltid tänkt på lilla syster som "svag". Men i jämförelse med henne är berg som sandhögar!

"Vill du lämna mig nu," viskar Ohatsu, "Gå! Jag är – litet trött..."

Här slutar författarens översättning av Hiroshimas skörd för Vi Kvinnor.

I bokens båda sista kapitel berättas hur Ohatsu genomför sitt beslut och slutligen skildras den högtidliga begravningen då Sam stiger upp inför mängden och säger ett enda ord – förlåt!

Glöm inte Vietnaminsamlingen!

Vid Rådsmötet i Prag överlämnade SKV genom sina delegater tusen dollars till republiken Vietnams kvinnoförening och samma summa till den sydvietnamesiska befrielsefrontens kvinnoförening.

Phan Thi An från Nordvietnam och Le The Chi från Sydvietnam tackade oss varmt för dessa bevis på vår solidaritet med deras kamp och på vår vänskap. De uttryckte sin förvissning om att solidariteten skulle bestå under kommande år och att vänskapen skulle stärkas ytterligare.

"Vi försäkrar er om att vi skall göra vårt yttersta för att besegra våra angripare så fort som möjligt", sade Phan Thi An från Nordvietnam. Hon var i

Stockholm för ett år sedan då vi hade en strålande fin soaré för Vietnams barn.

Transport 71.530: 45

Lennart Thunman, Sthlm, list-insaml.	68:—
Gustav Fröbom, Porjus	85:—
Mölnbalds SKV-avd.	200:—
K. Vannrud, Tibro	10:—
Ester Lindqvist, Vingåker	10:—
Tolda Sandblad, Handen	25:—
Elin Feldt, Hisings Backa	25:—
Siv Lundberg, Malmberget, list-insaml.	703:60
Sita Andersen, Sthlm, bössins.	285:19
Majornas SKV-avd., Göteborg	75:—
SKV:s Göteborgsdistrikt	400:—
Brit Hedman, Rotebro	350:—
Anna Öhman, Porjus	100:—
Hildur Lönnström, Porjus	100:—
Hjalmar Johansson, Uddevalla	200:—
Ambjörby SKV-avdelning	100:—
Märtha Vanemo, Norrköping, insaml.	50:—
Hillevi Svedberg, Stockholm	100:—
Göta Gissberg, Alnö, Sundsvall	10:—
Lilly Barum, Stockholm	25:—
Solna SKV-avdelning, böss-insaml.	498:—
Gm. M. E., Stockholm, bössins.	1.806:50
VPK:s kvinnoaktiv, Hägersten	50:—
Sven O. Bergkvist, Sollentuna	10:—
B. Burge, Göteborg: Till Harry Gustavssons minne	50:—

Summa kronor 76.866:76

ÅRETS
NOBELPRISTAGARE

MIGUEL ANGEL
ASTURIAS

Romaner:

PRESIDENTEN

Pris inb. 12.75

MAJSMÄNNISKOR

Pris 29.50 inb. 36.50

STORMVIND

Pris 31.50 inb. 37.50

GRÖNA PÅVEN

Pris 31.50 inb. 37.50

Noveller:

WEEKEND I GUATEMALA

Pris 8.50

Lyrisk:

Nyutkommen i år

VÅRLIG KLARVAKA

Pris 14.50

TIDEN • PRISMA

De amerikanska kvinnornas berömda

PROTESTSKIVA

mot kriget i Vietnam kan inom kort erhållas från oss. Den är insjungen av USA:s främsta protestsångerskor, bl. a. Odetta, Malvina Reynolds, Joan Baez, Barbara Dane, Judy Collins m. fl. Vår egen Viveca Lindfors läser Bert Brechts "Tal till mina landsmän".

LP-Pris 25:-

Rekvireras från Svenska Kvinnors Vänsterförbund, Box 3021, BROMMA 3.

Foto: C. J. Rönn.

Mamma och lillflickan — nu följer de samma mode!

Just nu ett tag inträffar det märkliga att flickor i alla åldrar kan klä sig precis lika. Kolten, lättburen och lättskött, passar den som är aktiv och opretentiös och en viss charm har den också, som synes på bilderna av nya MMT-modeller, signerade Elisabeth för hösten -67. 3-te jerseyen är gammal god bekant, mönstren lågmälda och mjukt färgstämda. Vi säger ja-tack till allt utom axelklaffen. En gammal militärisk detalj utan funktion helst på en småflicksklänning!

BAGARMOSSEN:

Köp KLAPPEN hos

**O. L:s
Manufaktur**

EMÅGATAN 29 — BAGARMOSSEN
Tel. 48 03 47

ALLT I HATTAR

Beställningar i skinn

Ateljé EVASSO

T-stationen Bagarmossen
runt hörnet vid posten
Tel. 59 67 58

Öhmans skrädderi

Lillåvägen 77 — Tel. 39 29 31

Lämpliga JULPRESENTER

PARFYMERI MARI

Lagaplan — mitt emot posten

BJÖRKHAGEN:

JULHANDLA hos

ALMS MANUFAKTUR

Båstadsvägen 7. Tel. 59 23 00

Allt-i-ett?

Triumph Poesie Stretch!

Rörelsevänlig lätt Lycrakorset-
lett ger underbart stöd utan
fjädrar. Storlekar 40-46.
Kr. 69:75.

Dessutom för vi ELISTAR upp till stor-
lek 48, (även B-, C- och D-kupa) med
flera modeller.

Stort urval av bh, korsetter och byx-
gördlar.

Beges

Halmstadsv. 43 — Björkhagen
(Läkarhuset mellan post och apotek)
Tel. 59 19 00

kulturcirkeln

— bokhandeln i folkrörelsernas tjänst

— med en välsorterad

BOKavdelning: svensk och utländsk litteratur

KONSTavdelning: grafik och reproduktioner

MUSIKavdelning: grammofonskivor och prisbilliga gitarrer

målet för alla BOK-, KONST- och MUSIKintresserade

Sveavägen 41 — Stockholm C

tel. BOK 20 50 15 - KONST 20 50 20

MUSIK 20 50 35

Barells

DAMSALONGER

SPECIALPERMANENT 35: —

KLIPPNING, TVÄTTNING, LÄGGNING .. 20: —

TVÄTTNING och LÄGGNING 10: —

Specialsalongen

Skanörvägen 16 — Björkhagen

Tel. 59 24 20

KVÄLLSOPPET

Piffa upp julens bord med läckra grönsaker

De bulgariska frukt- och grönsakskonserverna har rönt stor uppskattning i svenska hushåll

Prova (om Ni inte gjort det förut) t. ex.:

Hela och skivade champinjoner

Donausallad

Marinerad paprika

Haricots verts

Skalade tomater

Tomatpuré

Tomatjuice

Aprikossylt

Hallonsylt

Jordgubbssylt

Hallonkompott

Jordgubbskompott

Strimlad paprika

NYHET!

Grönsaks-
juice

Generalagent:

AB S. J. NORMAN

STYRMANSGATAN 5, STOCKHOLM Ö.

Tel.: 08/63 01 40

Julkortets historia

När svenskarna började sända julkort med bilder av olika slag är inte riktigt klarlagt. Men år 1890 fanns det här och var i pressen annonser om "Jul- och nyårskort i rikhaltigt sortiment".

Julkortens utseende har skiftat genom tiderna, men de har i de flesta fall anknytning till julhögtiden och ofta alluderat på religionen. Särskilt var Maria med barnet ett tacksamt motiv liksom de tre vise männen och framför allt var änglarna mycket omtyckta.

Så småningom frigjorde man sig till en del från de religiösa motiven och tog fram jultomten och andra vänliga väsen från sagornas rike och lät dem bära fram julkortet.

Slutligen kom det vackra, snötyngda landskapet. I fonden tittade alltid fram en röd liten stuga. Därinne, förstod man, var granen tänd och julbordet dukat. En sådan trevlig jul önskade man sina vänner och bekanta.

Det har under årens lopp varit en oändlig rad med tomtar, snögubbar, änglar och barn, på julkorten. Allt mycket älskligt och rart i folklig smak med en blandning av sentimentalitet och beskedlig smålustighet.

I slutet av 1800-talet debuterade tomten som julkortsmotiv här i Sverige. Den "tomte" man hittills sett på importerade kort som översvämmade vårt land, var S:t Nikolaus som kom i reslig gestalt klädd i röd fotsid rock.

S:t Nikolaus har tidigare i Sverige uppfattats som jultomten, men det var dock den inhemska tomten som slog igenom i våra julkort. Stark blir kontrasten till utlandets S:t Nikolaus när vår egen tomte framställs så liten, att han kan åka i en träsko och som dragare anlita en rätta, vilken han håller i svansen.

Mycken möda och stor uppfinningsriktighet har julkortstecknarna nedlagt

Det här var Jenny Nyströms första julkort. Det trycktes till julen 1885.

på att framställa tomten i ständigt nya situationer. Olika julbestyr får han på sin lott och bland dessa även att komma med klappar. Men Jenny Nyström har en rolig teckning av en tomte som sitter på trasmattan i köket och hjälper mor mala julkaffet. På spisen står den skinande kopparkokaren och puttrar. Hur hemtrevligt som helst, alltså...

*

Gamla julkort har alltid sitt intresse, det har bl. a. Nordiska museet insett, som lagt upp en stor kollektion från äldre tider. Gamla julkort kan även väcka vår ungdoms jular till liv, ty vem har inte som barn legat med näsan över de gamla fina korten och stirrat på alla de stämningsfyllda motiven och vandrat in i sagans och fantasiens värld?

Jenny Nyström lanserade inte endast tomtefar på julkort, även barnen har för henne varit ett omtyckt motiv.

Men för att göra Jenny Nyström rättvisa, måste meddelas, att hennes konst inte enbart omfattar tomtetegubbar, ty det är inte för inte, som Kalmarflickan Jenny på sin tid fick kungliga medaljen i Konstakademien, och hennes vackra självporträtt, målat år 1884, ställdes ut på salongen i Paris och hänger nu på Kalmar museum.

Mången äldre person suckar kanske och drömmer sig tillbaka till forna högtidliga jular som föregicks av massor med arbete och bestyr under allehanda seder och bruk.

Vår tomte var känd redan under vikingatiden, men framställdes då huvudsakligen som ett illvilligt väsen, endast sällan hjälpte han människorna. Det var dock Jenny Nyström som fick idén till vår jultomte när hon skulle illustrera "Lille Viggs äventyr" av Viktor Rydberg. Men då fanns förstås vår egen tomte hos allmogen sedan många år tillbaka. Kanske inte som direkt jultomte, men som ett väsen som värnade om gården i händelse han behandlades väl.

*

Numera tas väl inte julen så högtidligt som i forna dagar.

Jäkt och stress förtar väl den gammaldags stämningen. Bara de riktigt gamla människorna brukar ta det lugnare.

En gammal vis man har sagt, att numera firar vi nästan julafton varje dag, ty mat och dryck finns ju i överflöd. Förr hade man inga delikatesser annat än just vid jul. Vardagen var ur mat-synpunkt mycket mager och vetebröd förekom knappast alls. Alla såg därför fram mot julen då borden dignade av läckerheter. Då var det jul...

Tage Ekelöf

STOCKHOLM:

Parella

SPECIALAFFÄR i

KORSETTER OCH BH

Individuell inprovning — God service
Ledande fabrikat — Även stora storlekar — Snörliv

Ringvägen 89, snett emot Eriksdalshallen
Tel. 43 42 06

MÅLARE HENRY KJÄLLANDER
till Eder tjänst
Odelbergsvägen 22 - Johanneshov
Tel. 59 30 40 — 59 31 30

KONDITORIET

KUNGSGATAN 82
REKOMMENDERAS
Telefon 50 20 18

RING
2299 40

vid behov av
KOL — KOKS
ANTRACIT — BRIKETTER

ARA
Lavén AB
STOCKHOLM
Kungsgatan 4 A

Gunhild Tegen:

NATTEN

Jag älskar natten.
Runt omkring står tystnaden
som en kupa av glas,
med utsikt mot universum —
där solar och världar
är människans små lampor.

Då vidgas den stackars själen
som om dagen är trängd och störd
av bestyrens surr
och sysslornas mångfald.
Telefonen tiger — bara
en felringning ibland.
Levandet blir verkligt.
Tankarna strömmar som en älv
med dovt brus.
Döden blir verklig —
den sporrar till väsentlighet.

Vad är väsentligt?
En stund av tomrum,
av utsikt och insikt
i tankens värld,
i känslans oändlighet.
Att vara till,
att existera!

Jag älskar natten
som ger andrum,
och sekunder att leva.

JULAFTON

Nu har vi teipat julklappar
och rimmat på paketen.
Men inga småbarn väntar på
att dela härligheten.
Julgranen är slopad —
den blev för besvärlig.
Om jag ska vara ärlig:
dess känsloraura försvann
när inga barn omkring den sprang.
Nu mattan är sopad
och salen är fin.
Två gamla sitter tysta
och håller god min.
Vi äter gröt och dricker vin
och minns förgångna tider.
Och hjärtat det svider.

GÖTEBORG:

Vid köp av

Radio - TV - Kylskåp

kontakta

Philip Carlsson
Radio o TV

Husargatan 24, Göteborg. Tel. 11 15 86

HAMMARBY:

Söder

Om

Söder

Telefon
59 08 49

LIVS

T-stationen Hammarby—Ulricehamnsv. 2

• Måndag—lördag 20-öppet

BAGARMOSEN:

ALLT I BRANSCHEN

(kvällsöppet)

Evas Fruktskop

LAGAPLAN 6 — BAGARMOSEN

Telefon 49 58 87

Bagarmossens Blomsterhandel

Lagaplan — Telefon 39 19 39

Julfint på Era
GOLV

kan Ni få

genom ett besök hos

StilGOLV

Fogdevägen (parkeringstörget)

Tel. 59 32 05

OBS! Öppet kl 15—18, fred. 15—20,
lörd. 8—13

PLASTMATTOR
HELTÄCKANDE

Försäljning av STUVAR till reducerat
pris.

Att veta
vad
man dricker...

ÄKTA VODKA ÄR RYSK VODKA

Den första varudeklarerade spriten.
Det är från Ryssland vodkan kommer. Den ÄKTA RYSKA VODKAN.
Gjord på råg och friskt källvatten.
Och gammal god tradition.

VARUDEKLARATION

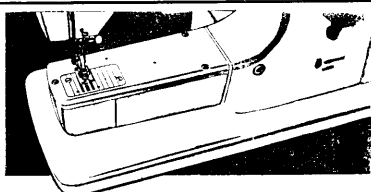
Volymprocent alkohol 40.0.
DEN ÄKTA RYSKA VODKANs speciella arom fås genom att den är gjord på råg och den mjuka smaken genom tillsats av natriumsalter. Under destillationsprocessen behandlas RYSK VODKA med aktivt kol och filtreras genom speciella filter. Därför är den kristallklar. Vattnet man använder är källvatten, som mineralerna dragits ut från. Kvaliteten på vodka kan inte bedömas på renhetsgraden av alkohol från andra ämnen. Vodka framställd av alkohol, fullständigt fri från främmande ämnen är inte vodka. Snarare en alkohollösning utan smak och arom. RYSK VODKA innehåller 5 milligram Aldehyder per liter. Aldehyderna är farliga ämnen. 5 milligram är i förhållande till andra vorkasorter en låg siffra. Lika mycket finkelolja finns i ÄKTA RYSK VODKA. Även det förhållandevis litet. Den träsprit RYSK VODKA innehåller — 0.0375 procent — är inte farlig för organismen. Träsprit är oundviklig, då RYSK VODKA är gjord på säd. Alkohol av låg kvalitet — gjord på betesmassa — sockeravfall — saknar träsprit.

DEN ÄKTA RYSKA VODKAN
kostar 44: 50
SÄLJES ENDAST
I HELBUTELJ

MOSKOVSKAYA

SYSTEMETS NR 82

STOCKHOLM:

Friarm förstås!

— om Ni tänker modernt
i symaskiner!

Husqvarna erbjuder Er ett stort urval moderna symaskiner med friarm för bekväm sömnad av ärmar, byxben, småbarnskläder, lagning. Provsy idag!

Pris från **945:-** + oms.

Husqvarna

Sveriges mest köpta symaskin

Ring **50 90 25**
för demonstration!

CHIC MAMMA

Upplandsgatan 60 — Tel. 30 73 74

TV - Radio - Transistor

alltid ett fynd hos

**International
teve**

Blekingegatan 6, Sthlm. Tel. 40 96 11

**BENSIN-
STATION**

Kärntorps-
vägen

Tel.: 49 49 48,
48 23 88

Fullständig
bensin-
stations-
service.

Reparationer
— alltid med
originaldelar

Just för Er

BO *Engelbells*
MOBLER

- BRA MÖBLER
- BÄTTRE PRISER
- GODA VILLKOR

VÄSTMANNAGATAN 5

Nära Norra Bantorget

HANTVERKARGATAN 11

Nära Stadshuset

Måndagsöppet till 20.

Salon Carina

MANNE NILSSON

Odengatan 75 (vid Odenplan)

Allt i modern hårvård

Torsdagsöppet till kl. 20

Tel. 30 74 95

HÄGERSTEN:

NÄR FICK ER MAN EN BLOMMA SIST?

Årstidens snittblommor, kransar, buketter

BLOMSTERHÖRNAN

Tel. 46 43 08

Axel Söderberg

För avrustning och fred. Utgiven av Svenska Fredskommittén, Stockholm 1960, 24 sid.

På en knivsegg mellan förnuft och förintelse. Fogelstadförbundets tidning nr 1, 1967.

Dessa båda skrifter, som omnämns på sid. 3 i detta nummer av Vi Kvinnor, kan erhållas från SKV, Box 3021, Bromma 3, till ett pris av 2 kr per styck.

PÄLSAR på 20-KONTO *

TILL KONTANTPRISER UTAN RÄNTOR

* betala 20 % i handpenning och resterande på 20 månadsbetalningar.

Se säsongens vackra pälsar i vår specialbutik!

Carlboms **PÄLS**

Karlbergsvägen 46. Tel. 34 04 90 vx
(intill "Pricken" vår butik för ungt dammode)

Måndags- och fredagsöppet till 19
T-bana till S:t Eriksplan, uppg. Torsgatan.

julkryss -67

Insänd lösningen till Vi Kvinnor, Box 3021, Bromma 3, före den 1 februari 1968. Märk kuvertet: Julkryss. De först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpriser.

HÖLLS VÄRL- DEN ÖVER I OKTOBER	KAN ALLT	TILL JULBA- KET	ÄR TOMAT - LUSTIGT NOG		BALANS - HJUL	FRU JENSEN INTIM	D I SKA- LAN	VID BE- SKATT- NING	DYRA "ÄGG"		GÖRTZ PENG	HOPPAS BAR- NEN DET GÖR TILL JUL	KO- LIK	
VILL VI HA VIT					HAR ÅTGÅNG I JUL				Å- STUNDA VE					
TÖS UTAN DAG			PAROLL! ETT FREDENS HAV									FÖR EJ KÄNT NAMN		
BÖR VARA VASS			HÖR JULEN TILL PRONO- MED MEN TOPS				HIMLA LIV						VILL VI HA VÅ- RA LUNG- DO- MAR	
KANSKE EN JUL-														
KLAPP		GÖRS VI AV JUL- LEK				LE- GAL	ÄRSÄNK GRÄNS- FLOD					KLÄDS TILL JUL		
BRA BE- TYG		SÄKERT AN- VÄND TILL JUL	HAR SINA KRO- KAR	PÅ HU- VU- DET					GÖR MÅNGA I JUL	ÄR SAHA- RA- ÖK- NEN	VANDRA EKI- VOK			
SAK- FÖRA- RE		TALLRIK INSTRU- MENT		EN AV FEM	TILL ULL "DUM- BURK"									
					BE- HANDLA LÄDER						TASSE- MARK			
LÄKE- GUD- INNA			GÖR TONER IBLAND								GRÖN- GÖ- LING	ISRAÄN- NA FLYK- TIGT		
FINSK FÖR- SKANS- NING					SÄNTS SENA JULPAKET MED		BLIR DEN TI- MIDE LÄTT							
KÄND NORSK BULL			SAMS SOM EN IGEL				VILL VI SE ALLA BARN	PIP- REN- SARE						
F.D. DANS- SALONG				PÅ SKÅNE- BIL		PÅ- LA- GA		FÖR- BÄTT- RAR RAS				PAR- DON	HAMN- GATA	
GÖR VI I KOL- MÖR- KER		ÄRIS MA- KA	ÖSTER- LÄNDSK TITEL	NATION- ER					ÄR MAN FRÅN DUB- LIN					
					UT- RED- NING						VARD. SKOLA			
VÄV- NADS- ÄMNE				VILL VI HA NU				YRKES- MAN	VIND- GUD	FÖRK. TITEL	PÅBÅT EJ SOM JULTRÄ			
KRYD- DA				HIMLA- TAK	ÄR KRIG- EN							HAR SINA UT- BROTT	OBE- GAG- NADE	BÖR MAN EJ SITTA I
PÅ ÖRE- BROBIL		KRE- ERA	PRE- POSI- TION			NIT	PLANET TILL SACK							
FRU- SET VAT- TEN			HELIG TJUR	KLUB- BAS NU	DI- GIVER- SKA		STÄR FÖR DÖRR				ÖVNING LUFT- ORD			
EJ UT- VALD							RIKTN. FRED- FIENDE			FRÖ- AV- FALL				
USA:S MÖRDAR VAPEN						SLUT- FÖ- RA							PÅ RÄK- NING	
DIKT- BERÄT- TELSE				FÖR BI- LIST		GÖR ÖGA				SOL- GUD		HALV- GRÄS		
DEMO- LERA						VIT- SIP- PAN								A.L.A. 1967

Med detta nummer av Vi Kvinnor följer som bilaga ett tryckt inbetalningskort.

Namn

Adress